

geschrift werk

*een selectie
uit door
J. J. van den Ende
samengestelde
schaakstudies*

GESCHIFT WERK

GESCHIFT WERK

een selectie uit door J. J. van den Ende
samengestelde schaakstudies

Uitgegeven door de schaakvereniging Zierikzee.

Deze uitgave kon tot standkomen mede dankzij de gewaardeerde steun
van de AGO-verzekeringen, Leeuwarden.

Van der Ende 18/5/91
François Lodewijk

VOORWOORD

Het mag wel een bijzonder feit genoemd worden wanneer er in ons land een eindspelstudieboek verschijnt met uitsluitend studies van één Nederlandse componist. De eerste maal dat dit gebeurde was in 1938, toen C. J. de Feijter zijn „80 Eindspelstudies” het licht deed zien. En nu, in 1982, verschijnt op initiatief van de Schaakvereniging Zierikzee opnieuw een boekje geheel gewijd aan studies van een Nederlandse auteur, namelijk van de heer J. J. van den Ende, voorzitter sinds 1945 van de Schaakvereniging Zierikzee. Deze vereniging heeft gemeend hem bij zijn aftreden als voorzitter niet beter te kunnen eren, dan door vijftig van zijn beste studies in boekvorm te doen uitgeven.

Geboren op 6 augustus 1902 te Nisse bij Goes werd Johan J. van den Ende reeds op jeugdige leeftijd door de magie van het schaakspel gegrepen. Na van 1926 tot 1932 in Enschede als candidaat-notaris te hebben gewerkt, keerde hij daarna naar Zeeland terug. In 1934 werd hij benoemd tot notaris te Zierikzee. Sinds die tijd is hij lid van de schaakvereniging Zierikzee. Veertien maal werd hij clubkampioen en zes maal kampioen van de Zeeuwse hoofdklasse.

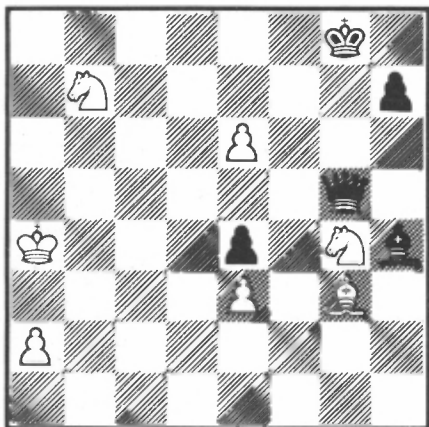
Ofschoon hij in het partijspel tot de sterksten in Zeeland behoorde, was het toch het eindspel dat hem het meest aantrok. Reeds in 1923 werden enige studies van hem gepubliceerd. Van den Ende heeft circa 350 eindspelstudies gemaakt, waarvan er ongeveer honderd in binnen- en buitenlandse bladen zijn gepubliceerd. Bij die honderd studies waren zes eerste, drie tweede, drie derde en één vierde prijs, benevens tal van eervolle- en bijzondere vermeldingen.

Slechts 50 studies telt dit boekje. Maar ze zijn de moeite van het naspe- len en bestuderen ten volle waard! Het zal ongetwijfeld zijn weg wel vinden onder de talrijke liefhebbers van de eindspelstudie. Hopelijk is de belangstelling voor dit werk zodanig, dat een toekomstige uitgave van nog eens 50 studies gerechtvaardigd is!

F. A. SPINHOVEN

No. 1

De eerste, de beste? Zeker niet de eerste; in 1964 had ik reeds vele studies uitgedacht en samengesteld. Zij is wel één van de betere en in elk geval bewaar ik aange-name herinneringen aan haar. Om te beginnen: zij verwierf de eerste prijs in het Havasi-Gedenktour-nooi, in 1964 uitgeschreven door de Hongaarse Schaakbond, aan welk tournooi vermaarde componisten deelnamen. Veder dit: de construc-tie verliep in tegenstelling tot an-dere werkstukken moeiteloos: de idee was er en de stukken stonden opgesteld met als resultaat een studie, die tot mijn verbazing in alle details correct bleek te zijn. Ten slotte schijnt de studie een nieuw thema te behandelen, dat als ik mij goed herinner als „anti-Gurvitsj” werd betiteld. De gang van zaken is als volgt:

Wit speelt, remise.

1. e7!

De enige troef. Zwart moet wel

1. . . . . Dxe7

spelen, want na 1. . . . Kf7 wint 2. Pd6† en 3. Lxh4, terwijl op 1. . . . Dg6? 2. Lxh4 voldoende is.

2. Ph6 † Kh8

gedwongen.

3. Le5 †! Lf6

opnieuw gedwongen.

4. Lxf6 † Dxf6

5. Pd6!!

De beide paarden blijken elkaar nu indirect te dekken (welk een schaakjargon), de zwarte koning kan niet uit zijn kooi, die straks na Pdf5 dicht gaat, terwijl ook pion e3 is beschermd. Er rest zwart dan ook niet veel beters dan:

5. . . . . Db2

Indien 5. . . . De6, dan: 6. Pdf5, Db6, 7. a3, enz. Zie hierna.

6. Pdf5

waarna echter de situatie voor wit kritiek blijft. Slaagt de zwarte dame erin de witte koning pat te zetten, dan moet één van de paarden wijken en de zwarte koning komt in het spel.

De studie splitst zich nu in tweeën: een tempostrijd van witte koning met pion contra zwarte dame enerzijds (A) en die tussen witte koning en zwarte dame (B) anderzijds.

A.
6. . . . . Db6

7. a3!

Niet 7. Ka3 wegens 7. . . . Db5 en zwart wint.

7. . . . . Db2

8. Ka5 Db7

9. a4! Db3

10. Ka6 Db8

11. a5 Db4

12. Ka7 Db5

13. Ka8!

en niet 13. a6, waarop zou volgen:
13. .... Db4! 14. Ka8, Db6! 15. a7,
Dc7! 16. Pd6, Dc6+! 17. Kb8,
Dxd6+. 18. Kb7, Dd5+. 19. Kb8,
Db5+. 20. Kc7, Da6! 21. Kb8,
Db6+ en wint.
Na

13. Ka8!

komt zwart niet verder, bijv. 13.
.... Db4, 14. Ka7! enz., tenzij
zwart 13. .... Dxa5+ speelt,
waarop volgt 14. Kb7, Dc5 en er
ontstaat een stelling, die we hier-
na onder B zullen aantreffen.

B

6. .... Dxa2+

7. Kb5 Dc2!

8. Kb6 Dc4

9. Kb7 Dc5

(zie hiervoor onder A)

10. Kb8!

(en in geen geval Ka8 of Ka6),

10. .... Dc6

Nu schijnt de witte koning toch
naar de a-lijn te worden gedron-
gen, waarna zwart wint. Er is ech-
ter een ontsnappings-route, dank
zij de zwarte dame op c6, kenne-
lijk hier het kritische veld.

11. Pf7+ Kg8

12. Pe7+ Kxf7

13. Pxc6

waarna gelukkig blijkt, dat dit
paard op c6 opgewassen is tegen de
met

13. .... h5

voortstormende zwarte pion.

14. Pd4!

Niet 14. Pe5+ en het is al direct
fout.

14. .... h4

15. Pf5! h3

Nu is 16. Pg3 kansloos wegens 16.
.... h2. 17. Kc7, Kg6. 18. Kd6,
Kg5. 19. Ke5, Kg4. 20. Ph1, Kf3!,
maar wel is juist:

16. Pd6+ Kg6

17. Pxe4 h2

18. Pf2 Kg5

19. e4 Kf4

20. e5!

met remise:

20. .... Kxe5

21. Pg4+

en

22. Pxb2

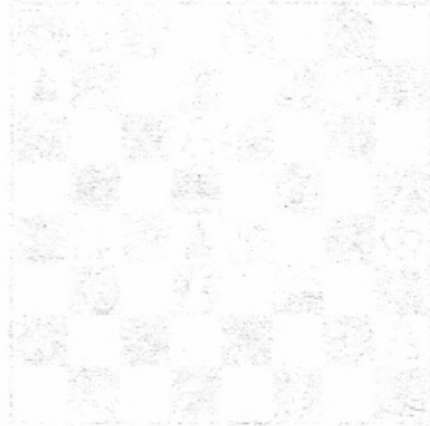
of

20. .... Kf3

21. Ph1 Kg2

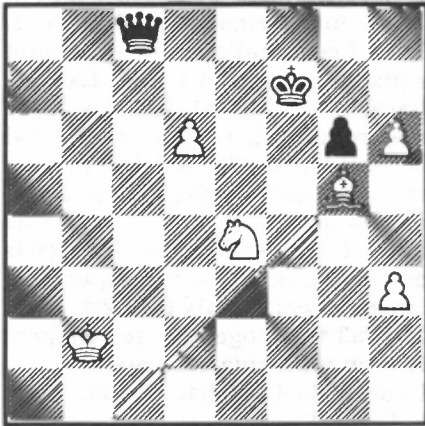
22. e6 Kxh1

23. e7 enz.

No. 2

Nauw verwant met no. 1, zo te zeggen een tweelingzuster, die door sommigen schoner wordt bevonden dan de eerder-geborene. Een kwestie van smaak. Naar mijn smaak is no. 1 rijker aan inhoud; daarentegen geeft no. 2 het tempospel tussen koning en koningin uitgebreider weer: zowel horizontaal als verticaal. De studie kreeg de derde prijs in het door de K.N.S.B. in 1964 uitgeschreven Fischer-Herinneringstournooi.

Wit speelt, remise.

Wit speelt:

1. h7! Kg7!

Niet goed is 1. . . . Dxh3, waarop 2. Lf6 of 2. Ld2 volgt.

2. d7 Dxd7

Niet direct-slaan op d7 geeft geen wezenlijke verbetering voor zwart's tegenspel.

3. Lh6+! Kh8

gedwongen en na

4. Pg5

is ook nu de zwarte koning gekooïd. De vraag is alleen of de zwarte koningin de witte koning kan pat zetten. Zwart speelt:

A.

4. . . . Dd2+

5. Kb3! Dd3+

6. Kb4!

Nimmer naar de a-lijn en niet 6. Kb2 wegens 6. . . . Dc4!

Na

6. Kb4

6. . . . Dc2

7. Kb5 Dc3

8. Kb6 Dc4

9. Kb7 Dc3

10. Kb6 Dc8

11. Kb5

met remise, want de zwarte koningin heeft het voor winst zo nodige veld c5 niet tot haar beschikking: op

9. . . . Dc5

volgt nl.

10. Lg7+! Kxg7

11. Pe6+

met damewinst.

B.

Na

4. . . . Dd3

volgt:

5. Kc1! Dc2

6. Kbl Dh2

7. Kc1 Da2

8. Kd1 Db2

9. Kel Dc2

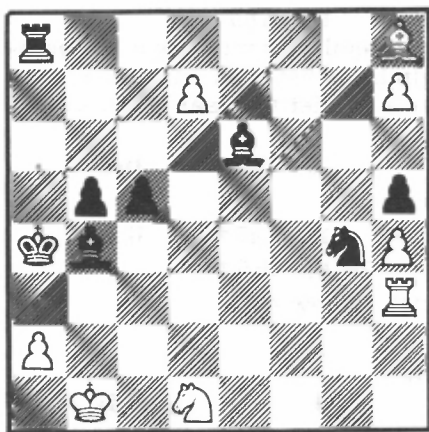
10. Kf1

met remise. De zwarte koningin kan niet naar d2 wegens Pf7+ met damewinst.

No. 3

Een patstudie, die met de voorgaande werkstukken niets heeft te maken. Alleen dit: in tegenstelling tot No. 1 heeft zij mij tergend veel, over jaren lopende, moeite gegeven om een aanvaardbare constructie te vinden. Daarin meen ik nu, dezer dagen, enigermate te zijn geslaagd, en ik wil zo gauw mogelijk van haar af zijn. Vandaar No. 3 nù hierbij! Zij ziet dan meteen voor het eerst het levenslicht. De verwerkte idee heeft mij steeds bezig gehouden. De mogelijkheid bestaat, dat zij niet origineel is. De studie is een short story. Naar mijn gevoel te kort, maar ik heb (nog) geen mogelijkheid gezien een goed inleiding te vinden.

Wit speelt, remise.

1. La1!

Valt als het ware met de deur in huis. Direct al de „sleutelzet” met een langeafstand looper!

1. . . . . Lf5 †
2. Kc1! Lxh7

Indien 2 . . . . La3 †, dan 3. Pb2 †,

Lxb2. 4. Lxb2, met minstens remise.

3. Pb2 † Ka5
4. Ta3 †! Lxa3
5. d8D † Txd8

pat!

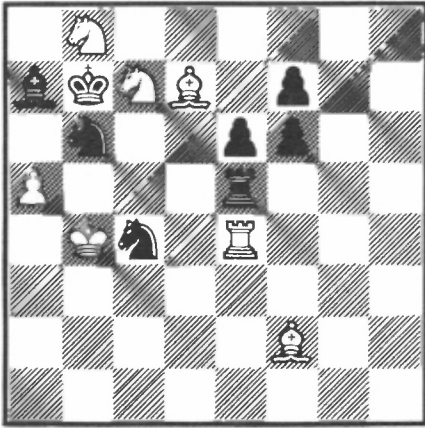
Niet juist is 1. Kc1. Daarop volgt: 1 . . . . Txb8. 2. Td3, Lxd7! 3. Txd7, Kh4 met winst. Zwart moet natuurlijk niet 2. . . . La5 spelen, want na 3. Pb2 †, Kb4. 4. a3 † is het mat!

Speelt wit 1. Td3?, dan natuurlijk 1. . . . Lf5, enz. of 1. Tf3?: 1. . . . Txb8 met winst, terwijl na 1. Pc3 †? eenvoudig 1. . . . Ka5 met winst volgt en niet 1. . . . Lxc3. 2. Lxc3, Lf5 †. 3. Ka1, Lxh7. 4. La5!! met remise. Uit deze variant zal het duidelijk zijn, dat Le6 niet op e6 kan slaan, omdat dan 1. Pc3 † wel mogelijk is. Na 1. . . . Ka5 komt 2. Lg7 met remise. Veld e6 is de enige plaats voor de looper, ook om een wending als 1. Pb2 †, Ka5. 2. Ta3 † onmogelijk te maken. Hierop wint zwart nu met: 2. . . . Lxa3. 3. Lc3 †, Lb4. 4. h8D, Txb8. 5. Lxh8, Lxd7.

Tenslotte een nòg enigszins in aanmerking komende mogelijkheid voor wit: 1. Lg7? Hierna wint zwart door: 1. . . . Lf5 †. 2. Ka1, Lxh7. 3. Tf3, Td8! Al met al een studie die te denken geeft!

No. 4

Een studie, op zich zelf staand, met mat als direct doel: zeven verschillende matstanden worden gedemonstreerd. Een record, een „task” om met de problemisten te spreken? Zeer wel mogelijk. 1ste prijs Studietoernooi K.N.S.B. 1974.

Wit speelt en wint.

1. axb6

Deze zet als eerste is misschien terecht bekritiseerd. Wit had daarentegen andere mogelijkheden: 1. Txe5, waarop echter 1. . . . Pxe5 slechts tot remise leidt, of wel 1. Txc4 met als gevolg 1. . . . Pxc4. 2. Lxa7, Txa5!, remise of ook 1. Lc6 †, Kxc7 en wit komt niet verder.

1. . . . Pxb6!

Na 1. . . . Lxb6? wint 2. Txc4 eenvoudig.

2. Txe5 fxe5

3. Lxb6!

Indien nu 3. . . . Lxb6, dan 4. Pca6, La7(c7). 5. Lc6 † met winst.

Dus: A.
3. . . . Lxb8
4. Pa8!
(4. . . . Kxa8. 5. Lc6 †, eerste mat).

4. . . . Ld6 †

5. Kb5 Kxa8

6. Kc6 Lb8

7. Lc8

(dreigt Lb7 †, tweede mat),

7. . . . La7

8. Lb7 † Kb8

9. Lc7 †, derde mat.

Speelt zwart hiervoor na

6. Kc6

6. . . . La3

(b4, e7, f8), dan volgt

7. Kc7

en

8. Lc6 †, vierde mat

B.

3. . . . Kxb6

4. Pa8 †!

Indien 4. Pba6?, dan 4. . . . Lb8! met remise.

4. . . . Kb7

5. Pa6!

Speelt zwart nu

5. . . . Kxa8

dan

6. Lc6 vijfde mat

of

5. . . . Kxa6

dan

6. Lc8 † zesde mat

en na

5. . . . Lf2

6. Pac7 Lb6

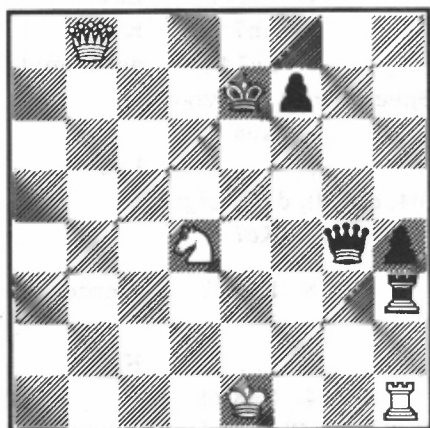
7. Pb5 Kxa6

8. Lc8 † zevende mat

No. 5

Een rochade-studie, waarin een matdreiging de grote rol speelt. De rochade kan bij een legale stelling vrijelijk worden toegepast, zonder dat behoeft te worden aangetoond, dat de koning of de toren geen misstap heeft begaan. De studie werd in eenvoudige vorm (W.: Kel, Th1, Pd7. Zw.: Kg4, Th3, pn. h4) in het jaar 1941 gepubliceerd in de Provinciale Zeeuwsche Courant.

komen door opoffering van de toren op h3.

Wit speelt en wint.

1. **Pc6 † Kf6**

Heel duidelijk het enige.

2. **Dh8 † Kg5**

De dame kan niet 2. . . . Dg7 spelen, omdat zij gekluisterd is aan de toren op h3. Een middeleeuwstafereel.

3. **Dg7 (g8) † Kh5**

4. **Dxg4 † Kxg4**

5. **Pe5 † Kg3**

6. **0-0!**

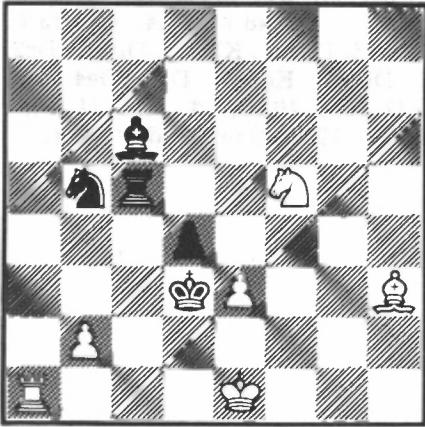
met de dreiging

6. **Tf3 † †**

hetgeen slechts kan worden voor-

No. 6

De pendant van no. 5. De rochade, ditmaal aan de lange zijde, wordt gehanteerd om een matstelling op te bouwen. De studie verkreeg de 4de prijs in het Studietournooi K.N.S.B. 1972.

Wit speelt en wint.

1. **exd4!**

Na 1. Pxd4 komt 1. . . . Kxe3 en op 1. Td1 † of 1. Lf1 †: 1. . . . Ke4 met remise.

1. . . . **Tc2!**

want na 1. . . . Pxd4 wint 2. Td1 †, en na 1. . . . Td5?: 2. Td1 † en Pe7.

2. **Lf1 †** **Ke4**

3. **Lxb5** **Lxb5**

4. **Pd6 †** **Kd5!**

Na 4. . . . Kxd4? wint 5. Pxb5 †.

5. **Pxb5** **Txb2**

Schijnbaar een remisestelling. Doch wit heeft het niet-verwachte:

6. **Pa3!!**

met de dreiging 7. 0-0-0! en wint.

Het enige is nu:

6. . . . **Kxd4**

7. **0-0-0 †** **Kc3**

8. **Pb1 †** **Kb3**

9. **Td3 †** **Ka2**

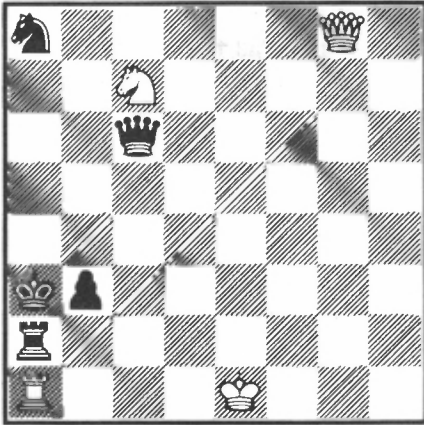
Indien 9. . . . Kc4 natuurlijk 10. Tc3 † enz.

10. **Ta3 † †**

No. 7

Nogmaals een rochade-studie, ditmaal om tot remise te kunnen komen. Zij werd nog nimmer gepubliceerd.

Eerste publicatie.

Wit speelt en houdt remise.

De beginzet is een verrassing, althans naar mijn smaak.

1. Pb5 †!

Na 1. Df8 †? wint 1. . . . Kb2!, hetgeen nu niet opgaat wegens 2. Dg7 † met winst. Speelt wit 1. Txa2, dan: 1. . . . bxa2. Pb5 †, Kb4 en zwart wint daar 3. Dxa2 niet gaat, waarop 3. . . . Dh1 † zou volgen met verlies van de witte dame.

Na 1. Pb5, Kb4 heeft wit een tweede verrassing in petto en wel: 2. Dxb3 †!!, want op 2. . . . Kxb3 volgt 3. Pd4 †, Kc5. 4. Tc1 † met remise. Derhalve speelt zwart:

1. . . . Dxb5

2. Dxa8 †

en niet 2. Df8 †? wegens 2. . . . Db4 †.

2. . . . Da4

3. Df8 †   Db4 †
4. Dxb4   Kxb4
5. 0-0-0!   Ta1 †
6. Kb2   Txd1

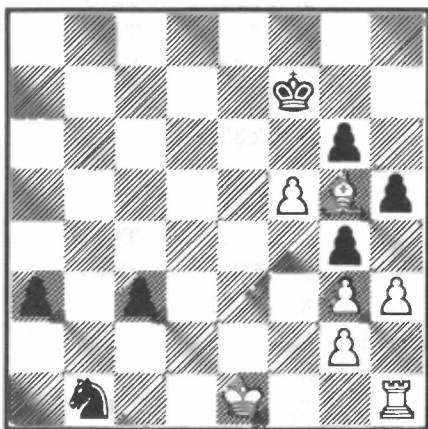
pat!

Na 1. Pb5 †, Dxb5. 2. Txa2?, wint zwart en wel als volgt: 2. . . . bxa2. 3. Dxa8 †, Da4. 4. Df3 †, Db3. 5. Da8 †, Kb2. 6. Dg2 †, Dc2. 7. Db7 †, Kc1. 8. Dg7, De4 †. 9. Kf2, Kb1. 10. Dg1 †, Kc2. 11. Dg7, Df4 †. 12. Kg2 (e2), Dd2 †, enz.

No. 8

Als finale van de hopelijk niet te lange reeks rochadestudies deze vierde. Zo te zien een logische afsluiting: twee met korte, twee met lange rochade, twee met winst, twee met remise. Overigens, het totaal van de geselecteerde studies is niet „redelijk” opgebouwd. Zo hier en daar, als het om een bepaald genre of thema gaat, uiterlijk wel, maar over het geheel genomen zeker niet. Dat is geen bezwaar. Het schaakspel zelf is slechts ten dele redelijk: Zu viel Spiel um Kunst zu sein, zu viel Kunst um Spiel zu sein. De schaakstudie wijkt dan verder af en kan zeker als „onredelijk” worden betiteld.

De onderwerpelijke studie laat de korte rochade zien als middel tot pat, casu quo remise door stellingbouw. Zij kreeg de 2de prijs in het Studietournooi van de K.N.S.B. 1966.

Wit speelt, remise.

1. **fxc6 †**   **Kxc6**

Zwart moet wel nemen op g6. Speelt zwart b.v. 1. . . . Kg7, dan: 2. 0-0, a2. 3. Tf7 †, Kxc6. 4. Ta7 met zekere remise, terwijl na 1. . . . Kg8 volgt: 2. 0-0, a2. 3. Lh6 en 4. Tf8, mat.

2. **Lf6!**   **a2**

Indien 2. . . . Kxf6: 3. 0-0 †, Ke5. 4. Txb1, Kd4. 5. Kf2, Kc4. (5. . . . Kd3: 6. Tb3! enz.) 6. Ke1, met winst. Dus:

2. . . .   **a2**

3. **Lxc3!**   **Pxc3**

4. **0-0!**

Indien nu 4. . . . gxh3, dan 5. Ta1! met remise. Zwart speelt mitsdien:

4. . . .   **Pb1**

waarop volgt:

5. **h4!**   **a1D.**

6. **Kh2!**   **Db2.**

7. **Txb1,**   **Dxb1**

en pat. Speelt zwart

6. . . .   **Dd4**

dan volgt

7. **Txb1**   **Kf5**

8. **Tf1 †**   **Ke5**

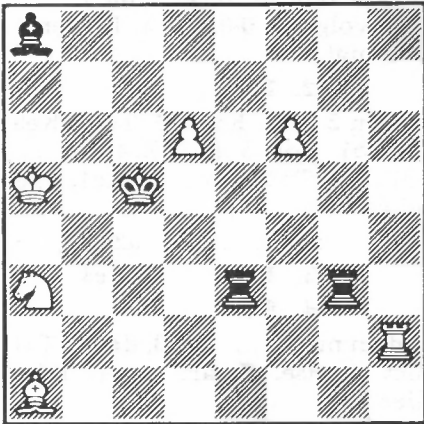
9. **Te1 †**   **Kf5**

10. **Tf1 †**   **Kg6**

met remise door stellingbouw. Ook na andere zetten van de zwarte dame houdt wit remise omdat de toren op de f-lijn kan blijven opereren.

No. 9

Deze studie werd voor het eerst gepubliceerd in het Algemeen Dagblad en wel in september 1976.

Wit speelt en wint.

Wit begint het treffen met

1. Ld4 †

Er wordt hard, gewelddadig, opgetreden tegen een provocerend opstellen van zwart. Alles in de geest van deze tijd. Zwart dreigde met mat. 1. Tc2 †? of 1. Th5 †? leidt na 1. . . . Kxd6 slechts tot remise. Indien nu na

1. Ld4 †

a.

1. . . . Kxd6

2. Pc4 † Kd5

3. Pxe3 †

en wint.

b.

1. . . . Kc6

2. Lxe3 Txe3

3. Pc4

en wint.

c.

1. . . . Kd5

2. Lxe3

en wint. Derhalve speelt zwart:

1. . . . Kxd4

2. Pb5 †!

En niet 2. Pc2 † of 2. Td2 † dan wel 2. Th4 †, waarop sterk 2. . . . Kc5! volgt met remise. Het enige, goede, antwoord voor zwart na 2. Pb5 † blijkt nu te zijn:

2. . . . Ke5

waar de velden d3, e4 en d5 niet beschikbaar zijn i.v.m. de nu dreigende pionpromotie van wit, terwijl op 2. . . . Kc4 volgt: 3. Tc2 †, Kb3 en 4 f7! of 4. Pd4 † met winst.

3. f7

Niet juist is 3. d7, waarop 3. . . . Tg8 zou volgen, voldoende tot remise. Na 3. Tf2 is 3. . . . Tg8 eveneens toereikend of ook 3. . . . Lc6. Na 3. f7 speelt zwart mitsdien:

3. . . . Tgf3

4. d7 Td3

5. Te2 † Le4

en

6. Te3!!

waarna:

a.

6. . . . Tfxe3

7. f8D Txd7

8. De8 †

en wint, of:

b.

6. . . . Tdxe3

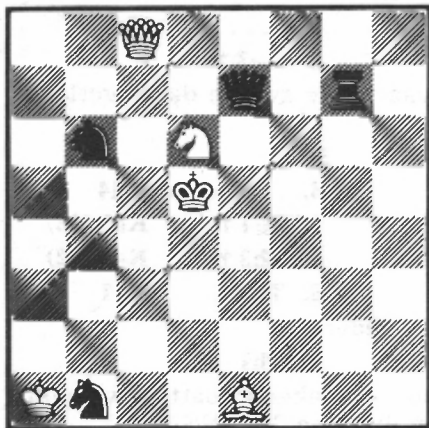
7. d8D Txf7

8. Dg5 †

en wint.

No. 10

Een kort, maar hevig treffen met vreedzame afloop, beloond met de 1ste Bijzondere Vermelding van het Studietournooi K.N.S.B. 1940.

Wit speelt, remise.

1. Df5 †

Na 1. . . . Kc6 volgt 2. Db5 †, Kc7. 3. Pe8 † met 4. Pxc7 en remise. Kxd6 gaat natuurlijk niet wegens Lb4 †, terwijl 1. . . . Kd4 wit na 2. Pb5 † en 3. Dxbl geen problemen geeft. Het is dus duidelijk, dat zwart vervolgt met:

1. . . . De5 †

Speelt wit nu 2. Kxbl, dan 2. . . . Tgl en zwart wint. Wit vervolgt dan ook met:

2. Dxe5 †! Kxe5

en

3. Pc4 †!

Zwart moet nu wel het paard slaan; anders volgt Pxb6 en wit redt zich.

3. . . . Pxc4

waarop

4. Lc3 † Pxc3

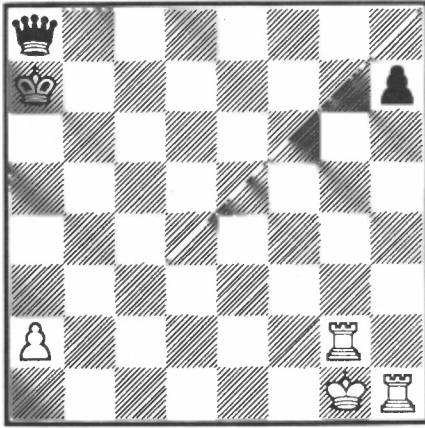
en wit staat pat.

Erg simpel, maar ja, is eenvoudig niet kenmerk van het ware?

No. 11

Gepubliceerd in het Tijdschrift van de K.N.S.B. november 1957 zonder zwarte pion op h7, die later is toegevoegd om de dual 1. Tg7+ weg te nemen.

Wit speelt en wint.

Wit speelt:

1. **Txh7+**   **Kb6(a6)**
2. **Tg6+**   **Kc5 (a5, b5)**
3. **Th5+**

De zwarte koning heeft de keus: a. pion a2 veroveren ofwel b. oprukken naar e1. Te beginnen met:

- A.**
3. ....   **Kb4**
  4. **Tg4+**   **Ka3**
  5. **Th3+**   **Kxa2**
  6. **Tg2+**   **Kb1**
  7. **Th1!**

Zie zo, de torens zijn op hun uitgangspunten teruggekeerd, doch wit heeft daarmee een batterij koning-toren geschapen, gericht op de zwarte koning, met de fatale dreiging Kh2+ mat. Zwart moet

nu spelen:

7. ....   **Db8**

waarop volgt:

8. **Kf2+**

met een tweede batterij koning-toren.

8. ....   **Kc2**

9. **Ke3+**

waarna de zwarte dame verloren gaat.

B.

3. ....   **Kd4**

4. **Tg4+**   **Ke3 (d3)**

5. **Th3+**   **Ke2 (d2)**

6. **Tg2+**   **Ke1**

en wederom

7. **Th1**

met de bekende batterij-vorming en dreiging. Verplicht is:

7. ....   **Db8**

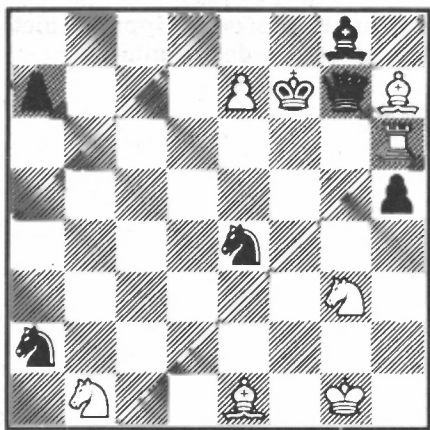
en nu

8. **a4**

Deze pion rukt onweerstaanbaar op naar a7, zal door de zwarte dame moeten worden geslagen, waarna Kh2+ mat onvermijdelijk wordt.

No. 12

Opnieuw een correctie en wel van de studie, die de 3de prijs kreeg in het studietournooi van de K.N.S.B. 1952. Zie Tijdschrift K.N.S.B. juni 1953. Later bleek die studie geen winstvoortzetting te hebben.

Wit speelt en wint.

1. Lg6 †

Na 1. Te6? is 1. . . . Pf6 voor zwart zeker een afdoend antwoord.

1. . . . Kxe7

Gedwongen.

2. Pf5 † Kf8

Op 2. . . . Kf6? wint 3. Lh4 †. Nu kan wit weliswaar de zwarte dame binnenhalen, maar daarmee nog geen winst oogsten, want na 3. Pxc7, Kxc7 is het remise. Daarom:

3. Lh4!

Met de dreiging Le7 † en eventueel dekken van Th6 door Lg5 of Lf8.

3. . . . Pf6!

Het beste en sterkste.

4. Pxc7

En nu kan wit de dame wel nemen.

4. . . . Kxc7

Indien nu 5. Lg5? dan 5. . . . Pg4! met remise. Wit heeft echter een verrassing in petto:

5. Th8!

om na 5. . . . Kxh8 met Lxf6 mat te zetten, terwijl 6. Lxf6 een directe dreiging blijft. Indien nu:

A.

5. . . . Pg4

6. Txc7

en wit wint.

B.

5. . . . Pd5

6. Lg3! (Lf2) Le6

Indien 6. . . . Pf6: 7. Le5 (d4) en wint.

7. Te8 Ld7

8. Te5 of Td8

met winst.

C.

5. . . . Pe4

6. Lxe4

en wint.

D.

5. . . . Pc8

6. Txc7 † Kxc7

7. Lxe8

met winst.

E.

5. . . . Pd7

6. Lf2 Le6

7. Te8

en wint.

F.

5. . . . Ph7

6. Lf2 Pf6

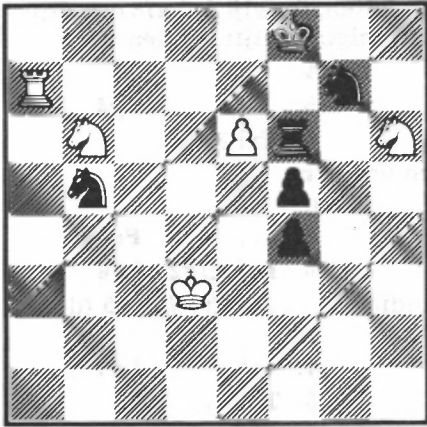
7. Ld4 Kxc7

8. Lxf6

en wit wint.

No. 13

Verbetering van de niet correcte studie, gepubliceerd in het aug./sept. nummer 1978 van Schaakend Nederland, waarin het witte paard van b6 op e5 stond.

Wit speelt en wint.

1. Pd7†

1. Ta8†?, Ke7. 2. Pd5†, Kxe6. 3. Pxf6, Kxf6 geeft slechts remise.

1. . . . . Ke7.

2. Pg8† Kxe6

gedwongen.

3. Tb7!

Nu dreigt Pxf6, terwijl de zwarte toren geen zetten heeft. Niet goed zou zijn 3. Ta6†, waarop zwart zich redt met 3. . . . . Kxd7. 4. Pxf6†, Ke7!

3. . . . . Pd6!

4. Pc5† Ke5

Na 4. . . . . Kd5? wint 5. Pxf6†.

5. Te7† Te6!

Na 5. . . . . Pe6? wint 6. Pxf6.

6. Txe6†!

Niet 6. Txe7 wegens 6. . . . . Te8 met remise.

6. . . . . Pxe6

indien 6. . . . . Kd5?, dan 7. Tg6 of Te7 en wint.

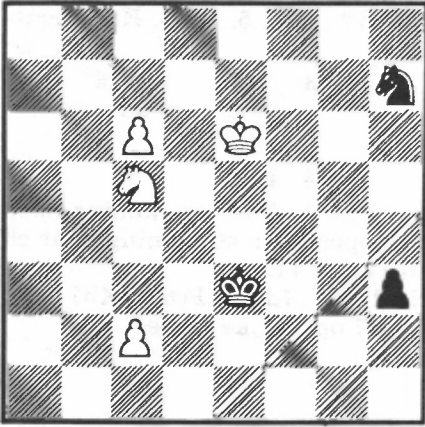
7. Pd7† Kd5

8. Pe7 mat!

Een lustig concours hippique met de trofee voor de schimmels.

No. 14

Een „eersteling”. Een eenvoudige studie met toch wel enkele complicaties. Zij kreeg de 1ste prijs in het eindspelstudietournooi van de Ned. Schaakbond 1923 met als arbiter dr. M. Euwe!

Wit speelt en wint.

1. Pe4!

Een nogal voor de hand liggende beginzet, die toch wel enige bekoring heeft. Het paard op e4 kan, zo als duidelijk zal zijn, niet worden geslagen en dreigt naar g3 te gaan. Duidelijk is ook, dat 1. c7, h2. 2. c8D, h1D slechts tot remise leidt. De hoofdvariant is nu:

1. . . . . **Kf3**

2. c7 **h2**

3. c8D **h1D**

4. Dc3+! **Kf4**

(4. . . . . Kg2? 5. Dg3+, enz.)

5. Dg3+ **Kxe4**

6. De5+ **Kf3**

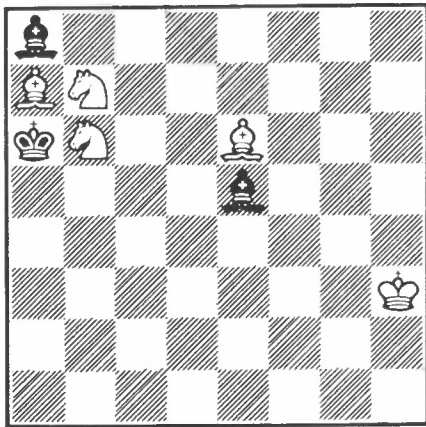
7. Dd5+

Met winst van de dame. Speelt zwart in deze variant 2. . . . .

Pf8+, dan 3. Kd6 en wint. Speelt zwart: 1. . . . . h2, dan: 2. Pg3, Kf3. 3. Ph1!, Kg2. 4. c7, Kxh1. 5. c8D, Pg5+, gedwongen. 6. Kf5, Kgl. 7. Dc5+, Kf1. 8. Dd5 en wint of 6. . . . . Ph3. 7. Dg8! en wint. Tot slot: indien na 1. Pe4: 1. . . . . Pg5+?, dan 2. Pxg5, h2. 3. c7, h1D. 4. c8D met gemakkelijke winst.

No. 15

Met weinig concurrentie mededingster in het uitdagingstoernooi van Schakend Nederland 1974. De uitdaging was gericht op studies met twee lopers en twee paarden contra twee lopers, sec, materiaal in de literatuur weinig gehanteerd. De studie kreeg de 1ste prijs, zie S. N. februari 1975.

Wit speelt en wint.

Het gevraagde materiaal blijft, zoals de uitgangsstelling doet blijken, bedenkelijk korte tijd op het strijdtoneel. Alleen: de „sleutelzet” ligt niet zonder meer voor het grijpen.

1. Pd8!

En waarom niet 1. Pa5? Hierop echter volgt 1. . . . Lh1 (f3) remise, want zwart wint zonder meer een paard of looper. Niet juist zou verrassend zijn 1. . . . Le4. Daarop volgt nl. 2. Pac4!, 2. . . . Ld4. 3. Pd6!, Lb7 (3. . . . Lf3, c6, h1?: 4. Pbc8! en wint). 4 Pd7!, Lxa7. 5. Lc4† met winst. Na: 1. Pd8, Lh1 (f3, e4) wint 2. Pd5 (c8). Zwart

heeft dus niet beter dan:

1. . . . Kxa7.

2. Pxa8 Kxa8

Indien 2. . . . Lf6. 3. Pc6† en wint. Zie later verloop.

3. Pc6!

Niet 3. Ld5†? wegens 3. . . . Kb8. 4. Pc6†, Kc7. 5. Pxe5, Kd6, remise.

3. . . . Ld6
c7

enz.

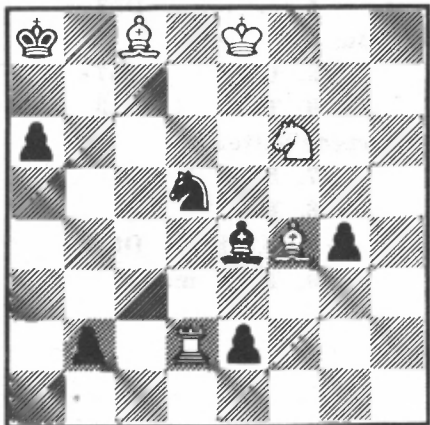
4. Lc8!

met mat in 7 zetten: koning naar d7, looper naar a6, koning naar c8 en 11.Lb7† mat.

Na 2. . . . Lf6. 3. Pc6†, Kb7 wint 4. Ld7 op gelijke wijze.

No. 16

Een studie, in 1973 geselecteerd voor het World Chess Compositions Tournament of the F.I.D.E. ter vertegenwoordiging van Nederland daarin. Zie S.N. juni 1973. De studie verwerkt een voorgeschreven thema, in dit geval de „batterijwissel”, zoals ik het zou willen noemen. Zulk een wissel kan uiteraard slechts plaats hebben tussen een toren en een loper.

Wit speelt, remise.

1. Lb7†!

Niet: 1. Txb2, waarop 1. .... Pxf6† en zwart wint.

1. .... Ka7

Na 1. .... Kxb7 natuurlijk 2. Txb2† en 3. Txe2 met remise.

2. Txb2!

Indien nu 2. .... e1D, dan 3. Lb8†!, Kxb8. 4. Lxd5†, Kc8. 5. Pxe4, remise. Zwart speelt echter:

2. .... Pxf6†

waarop:

3. Kd8! e1D

4. Lb8†! Kxb8

De eerste batterij is daar met de loper in de spits.

5. Lxe4† Ka7.

6. Tb7† Ka8

Er is gewisseld, de tweede batterij is gevormd met de toren in de voorhoede.

7. Tb1† Dxe4

8. Tb8† Ka7

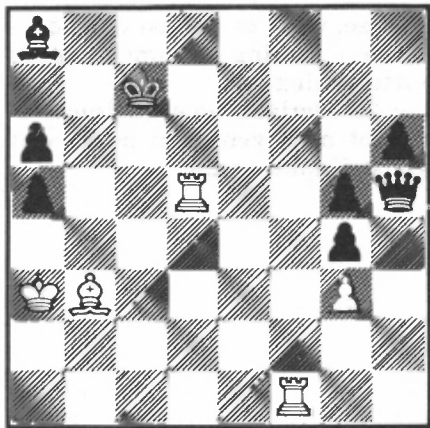
9. Tb7†

Remise, want na nemen van de toren door koning of dame staat de witte koning pat.

Voor Nederland leverde deze studie tot mijn genoegen nogal wat wedstrijdpunten op.

No. 17

Een studie, eveneens met het batterij-wissel thema van no. 16. Jammer genoeg te laat gevonden om voor het F.I.D.E. Compositie-Tournooi te kunnen worden ingezonden. Vergelijking met de voorgaande studie zal dit gejammer wellicht begrijpelijk maken. De studie werd gehonoreerd met de 1ste Bijzondere Vermelding Tournooi S.N. 1974.

Wit speelt en wint.

1. Tc1 †

Na 1. Tf7 †?: 1. . . . Dxf7. 2. Tc5 †, Kb6 met winst voor zwart en na 1. Tc5 †?: 1. . . . Kb6 met minstens remise.

1. . . . Kb8!

Na 1. . . . Kb6: 2. Td6 †, Ka7. 3. Tc7 †, Kb8. 4. Tf7! en wint en na 1. . . . Kb6: 2. Td6 †, Kb7. 3. Ld5 †, Ka7. 4. Tc7 †, Kb8. 5. Tf7!, enz.

2. Td8 † Ka7

3. Txa8 †!

Niet 3. Tc7 † wegens 3. . . . Kb6!

3. . . . Kxa8

4. Tb1!

De eerste batterij, zij het met preventieve werking: de zwarte koning kan niet naar de b-lijn, waarna de dame verloren gaat. De tweede batterij wordt nu opgebouwd door 5. Ld5 †, hetgeen wit ook speelt na 5. . . . Ka7. De zwarte dame kan, zoals duidelijk is, niet naar g6, e8 of h2. Het enige is:

4. . . . Dh3

waarna:

5. Ld5 † Ka7

6. Tb7 † Ka8

(de tweede batterij).

7. Ka4! h5

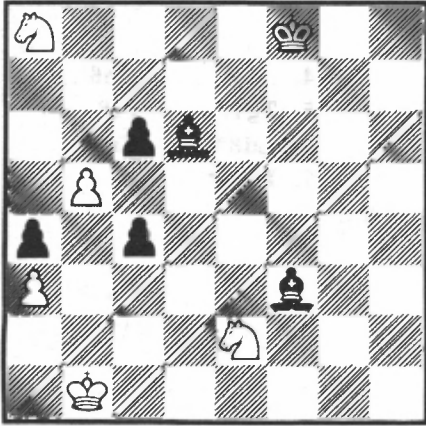
8. Kxa5 h4

9. Kxa6 Df1 †

10. Tb5 † mat

No. 18

Een patstudie, die de 5de eervolle vermelding verkreeg in het Ise-negger Herdenkings Tournooi 1966 van de Nat. Zeitung, Basel. De zwarte meerderheid is evident; noodsprongen van de witte paarden leiden tot een positie, waarin wit pat kan forceren.

Wit speelt, remise.

1. **Pc3!**

na 1. Pd4? wint: 1 . . . . Le4+. 2. Ka2, c5.

1. . . . . **Le5!**

2. **bxc6!** **Lxc6.**

Indien 2. . . . . Lxc3: 3. c7 met remise.

3. **Pxa4!** **Lxa8!**

Na 3. . . . . Lxa4 volgt: 4. Pb6, Lb5. 5. a4, Ld4. 6. axb5, Lxb6. 7. Kc2! met remise.

4. **Pb6,** **Le4+**

5. **Ka2** **Lg3!**

Bijna de winstzet! Bijna, want wit redt zich door:

6. **Pxc4!** **Ld5**

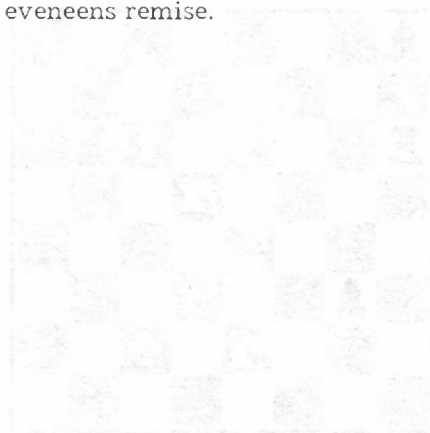
7. **Kb3** **Le1!**

Het mes op de keel! Maar:

8. **Ka4!**

en na 8 . . . . Lxc4 is het pat.

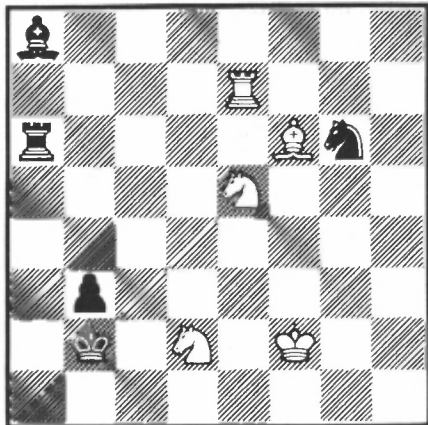
Bij niet-nemen op c4 is de stelling eveneens remise.

No. 19

Nog een studie met een buitenlands accent: 3de Eervolle Vermelding The New Statesman 1963.

Wit speelt en wint.

De toestand op het veld is uiterst gespannen. Wit begint er mede daaraan iets te doen:

1. **Pd3+**!

Indien 1. **Pc4+**?, dan 1. . . . **Ka2** en wit komt niet verder.

1. . . . **Ka3**

Blijkbaar het enige. Na 1. . . . **Kc2** winst 2. **Pb4+**, **Kxd2**. 3. **Td7+**.

2. **Pb1+** **Ka4**

verplicht.

3. **Pc3+** **Ka5**

Na 3. . . . **Ka3** volgt: 4. **Ld4!**, b2. 5. **Tc2!** en wint.

4. **Ta7!!**

Een donderslag uit een bijna opgehelderde hemel. Indien nu:

A.

4. . . . **Txa7**.

5. **Ld8+** **Ka6**

6. **Pc5+** mat

B.

4. . . . **Txa7**

5. **Ld8+** **Tc7**

6. **Lxc7+** **Ka6**

7. **Pc5+** **Ka7**

8. **Pb5+** mat

C.

4. . . . **Kb6**

5. **Tg7!** **Pf8**

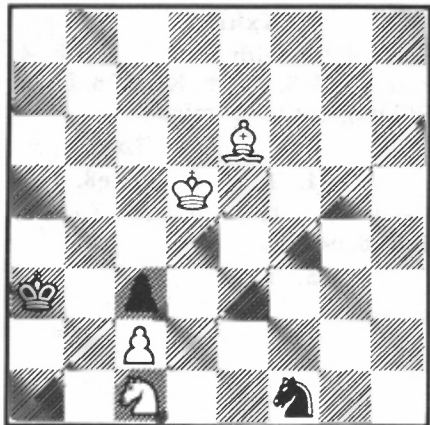
6. **Ld8+** **Kc6**

7. **Pb4+**

en wint.

No. 20

Een strijd van minderheden, aan de grens van remise. De studie verkreeg de 2de prijs in het studietoernooi van de K.N.S.B. 1962.

Wit speelt en wint.

1. Pd3

Noodzakelijk; er dreigde 1. . . . Kb2. Vanzelfsprekend is het antwoord van zwart:

1. . . . Pe3 †

waarop

2. Kd4 Pxc2 †

3. Kxc3 Pe3

Na 3. . . . Pa1: 4. Pc5! met winst, en na 3. . . . Pb4: 4. Lc5 † mat. Remise schijnt nabij, doch wit heeft verrassend:

4. Pe1!

Nu dreigt wit het zwarte paard te gaan veroveren. Derhalve:

4. . . . Pd1 †

5. Kd2 Pb2

Weer gedwongen, want na 5. . . . Pf2. 6. Lf5 gaat het zwervende paard teloor.

6. Kc1!

Nog net kan wit zwart een halt toeroepen; na:

6. . . . Pa4:

7. Pc2 † mat.

Men zie voor: 4. . . . Pf1: 5. Lb3!, Pe3. 6. Pf3! en nu na:

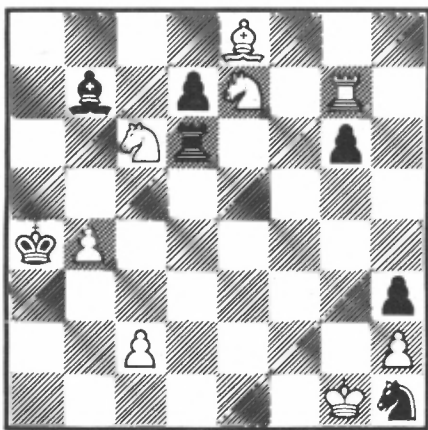
a. 6. . . . Pf5. 7. Pd2 en wint.

b. 6. . . . Pf1, g4: 7. Pd4 en wint.

Verder volgt na 4. . . . Ka4: 5. Kd3 met winst van het zwarte paard.

No. 21

Naar de classificatie, door Weenink voor de schaakstudie gemaakt, een thematische studie, wellicht beter aangeduid als probleemstudie. Een studie, die in een probleemthema behandelt, in dit geval het thema, verwerkt in een 2-zet van Guljajew. Een studie met alle gebreken van de probleemstudie: de onelegante, gewrongen constructie, de gewelddadige, kortdurende ontknoping, tekortkomingen, die ik in deze studie niet heb weten te overmeesteren. Niettemin: de beslissende zet vind ik mooi! De studie werd gepubliceerd in het Tijdschrift van de K.N.S.B. febr. 1960.

Wit speelt en wint.

De witte stelling is precair, mat dreigt en 1. Kf1 leidt zeker niet tot winst. Het enige is derhalve:

1. Pd5

Nu volgt op: 1. . . . Lxc6: 2. Lxd7!, Kb5. 3. Lxc6+, Kxc6. (3. . . . Txc6: 4. Tb7+ en wint). 4. Txc6! en wint, terwijl na 1. . . . dxc6: 2. Txb7 wint en op direct 1. . . .

Kb5: 2. Txd7 beslist. Zwart heeft duidelijk geen betere zet dan:

1. . . . Txd5

waarop:

2. Txd7 Tg5+

3. Kxh1!

Na 3. Kf1? leidt 3. . . . Tf5+. 4. Ke1, Lxc6. 5. Ta7+, Kxb4. 6. Lxc6, Pf2 nog net tot remise.

3. . . . Lxc6+

4. Td5!! Lxe8.

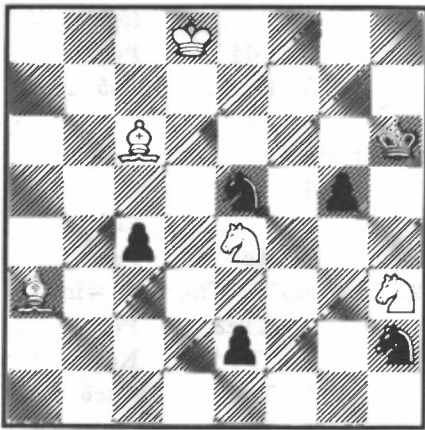
Op 4. . . . Txd5 volgt 5. Lxc6+, Tb5. 6. c4 enz.

5. Txc5

en wint.

No. 22

Een studie, waarin wit wanhopig tracht het promoveren van zwart op e1 te verhinderen, daarin niet slaagt, onder opoffering van stukken moet retireren, waardoor echter de witte koning de nodige stappen kan doen in de richting van de zwarte koning, die inmiddels letterlijk in de hoek is gedreven. Er is dan een stelling bereikt, waarin zwarte koningin en paarden niet meer kunnen winnen. De studie verkreeg samen met P. Isenegger, Basel, de 2e/3de eervolle vermelding in het K.N.S.B. studietoernooi 1955.

Wit speelt, remise.

1. Lf8 †   Kh7!

Na 1. . . . . Kg6?: 2. Le8 †, Kf5. 3. Pg3 † en 4. Pxe2 en na 1. . . . . Kh5? natuurlijk 2. Pg3 † en 3. Pxe2.

2. Pexg5 †

en niet 2. Phxg5 †, waarna wit niet de remisestelling als hierboven aangegeven kan bereiken.

2. . . . .   Kh8!

Op 2. . . . . Kg8? volgt: 3. Ld5 †, Kxf8. 4. Pe6 † en 5. Pf4(d4) † en 6. Pxe2, enz.

3. Lb4!

De heroïeke terugtocht!

3. . . . .   Pxc6 †.

4. Ke8   Pxb4

5. Pf4!   e1D †

6. Kf8

waarna dreigt Pg6 † mat.

6. . . . .   Df2.

7. Pf7 †   Kh7

8. Pg5 †   Kh6

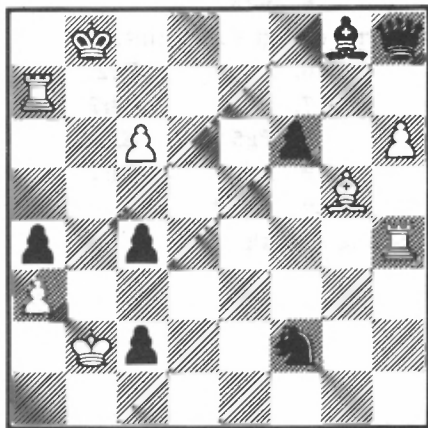
9. Pf7 †   Kh7

10. Pg5 †

Eeuwig schaak.

No. 23

In een vrijwel verloren positie weet wit door enkele wanhoops-akties en met gedwongen medewerking van zwart een opmerkelijke patstelling op te bouwen. De studie verwerfde de 1ste prijs in het studietoernooi van de K.N.S.B. 1968.

Wit speelt, remise

1. Le3!

Tot behoud van de aangevallen loper en om de toren op a7 te dekken, maar ook om die loper in bepaalde varianten, die zwart naast het hoofdspel ter beschikking heeft, te activeren, hetgeen belangrijk zal blijken te zijn. Niettemin is 1. Le3 een wanhoopsdaad, want, en nu volgt eerst het hoofdspel, na:

1. .... Pd1 †

verdwijnt de loper van het toneel. Er volgt:

2. Kc1! Pxe3.

3. c7 † Kc8

Natuurlijk!

4. Txc4!

met de dreiging 5. Ta8 †. Na 4. .... Ld5 komt 5. Tb4 enz. Dus:

4. .... Pxc4.

5. Ta8 † Kxc7

6. Ta7 † Kd6

7. Th7!!

Wordt nu de toren geslagen, dan pat! Neemt zwart de toren niet, en speelt in plaats daarvan 7. .... Ke6, dan heeft wit geen grote problemen om na 8. Txb8 remise te bereiken.

Dan nu de verdere mogelijkheden voor zwart:

A.

1. .... f5 †

2. Ld4 Pd3 †

3. Kxc2, Pe5

4. h7

en wit wint.

B.

1. .... c3 †

2. Kc1 Pd3 †

(2. .... Ld5?: 3. Tb4 † en wint).

3. Kxc2 Pe5

4. Tb4 † Kc8

5. Tbb7 Pxc6

6. Tc7 †

met minstens remise.

C.

1. .... Pd3 †

En hier schrok ik even. Enige tijd heb ik gedacht, dat de studie incorrect was. Het zou niet de eerste keer zijn, dat een bekroonde studie na jaren zou blijken waardeloos, fout, te zijn. Wit blijkt echter, en gelukkig maar, ook in deze variant voldoende tegenspel voor remise te hebben!

2. Kxc2 Pe5

En dat is het hem: de kostbare witte pion gaat verloren.

3. **h7**   **Pxc6!**

Niet: 3. . . . Pg6?, waarop 4. hxg8D†, Dxc8. 5. c7f en wint.

4. **Tg7!**   **Le6!**

Na 4. . . . Ld5?: 5. Thg4! enz.

5. **Kc1**

met de dreiging Ld4 of Lf4.

5a. . . .   **Ka8**

6. **Lf4!**

en zwart is in een dwangpositie geraakt wegens de latente dreiging van Thg4. Op 6. . . . Pd8 volgt 7. Le3 en na 6. . . . f5: 7. Lg5!

5b. . . .   **Kc8**

6. **Lf4**   **Kd8**

7. **Thg4!**   **Pe7**

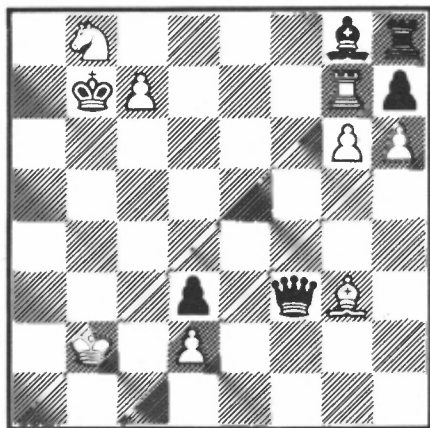
8. **Ld6!**   **Lxg4**

9. **Lxe7†**

met zekere remise.

No. 24

Deze studie kreeg de 2de prijs in het Studietournooi K.N.S.B. 1968. Vandaar het directe volgen op no. 23. Zou de vorige studie toch nog niet correct blijken te zijn (en dat verwacht ik wel niet, maar je weet het maar nooit) dan schuift 24 naar 23 en is er weer een 1ste prijs! De openingszet is grof, waartegenover staat een verder verloop met toch wel interesseant spel.

Wit speelt, remise.

1. c8D†   Kxc8

2. Tc7†   Kxb8

Na 2. . . . Kd8? volgt natuurlijk 3. Pc6† en zwart moet de dame geven om mat te voorkomen.

3. g7!   Df6†!

Na 3. . . . Dxc3 komt en dat vind ik een fraaie zet 4. Tc5! Niet: 4. Te7, want dan wint zwart met 4. . . . Df2! of Df4! en 5. . . . Dxd2†. Na 3. . . . Dg2? wint 4. gxh8D.

4. Ka3!   Ka8!

Ja, want na 4. . . . Da1†. 5. Kb4,

Db2†. 6. Ka5! komt zwart niet verder.

5. gxh8D   Dxc8

5. . . . Da6† verliest na 6. Kb2.

6. Ta7†!   Kxa7

7. Lf2†   Kb7

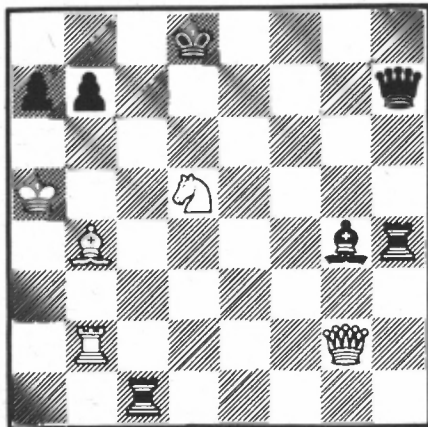
of elders.

8. Ld4!   Dxd4

en pat!

No. 25

Een eindspelstudie? In elk geval wel een schaakstudie met een verloop à la Stamma. Nimmer tevoren gepubliceerd.

Wit speelt, remise.

1. **Le7 †**

Voor de hand liggend.

1. . . . . **Kc8**

Gedwongen.

2. **Lxh4 Dxh4**

Na 2. . . . . **Ta1 †**: 3. **Ta2, b6 †**. 4. **Pxb6 †** met remise en na 2. . . . . **b6 †** 3. **Pxb6 †, axb6 †**, houdt 4. **Kb4** remise.

3. **Tc2 † Txc2**

4. **Dxc2 † Kb8**

4. . . . . **Kd7** komt 5. **Dc7 †, Ke6**. 6. **Dxb7** met remise.

5. **Dc7 † Ka8**

En wat wil wit nu nog? Wel:

6. **Dc8 †!! Lxc8**.

7. **Pc7 † Kb8**

8. **Pa6 †**

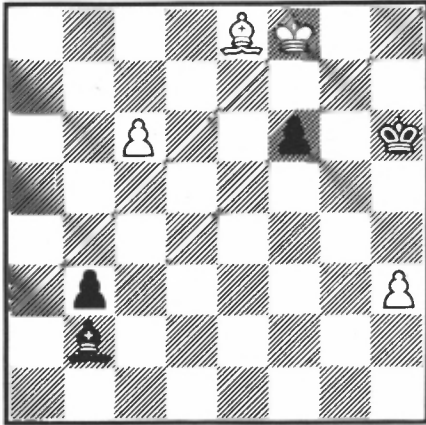
en pat of remise door eeuwig schaak.

No. 26

Na de voorafgaande, wellicht wat zwaar op de maag liggende, kost, een lichter menu in deze en de volgende studie.

Deze studie no. 26, gepubliceerd in Tijdschrift K.N.S.B. 1935, bevat een pointe, die iedere wel denkende schaakspeler gemakkelijk moet kunnen vinden.

Wit speelt en wint.

1. e7

Zeer voor de hand liggend. Op elke andere zet van wit volgt 1. .... Le5 met remise.

1. .... La3 †

Vanzelf sprekend.

2. Kg8 b2

3. Lg6!

De „sleutelzet”.

3. .... Kxg6

4. c8D b1D

5. Dg4 † Kh6

6. Dh4 † Kg6

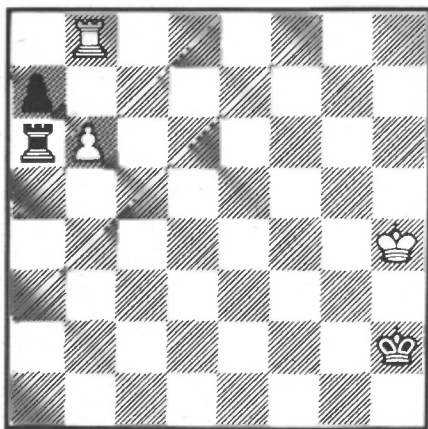
7. Dh7 †

No. 27

Een studie met een eenvoudig thema, in de meest sobere vorm gebracht. Gepubliceerd in weekblad „de Ster” van 21 december 1923. Destijds dacht ik een vondst te hebben gedaan, domweg niet wetende, dat de veelzijdige Troitzky vroeger het thema reeds had verwerkt.

Merkwaardig is, dat in het Algemeen Handelsblad van 1 april 1939 als eerste publicatie een studie van de bekende schaakmeester Rossolimo werd getoond, luidende: Wit: Ka5, Th8, pion h6. Zwart: Ka3, Tg6, pion g7. Wit wint.

Identiek aan de mijne in spiegelbeeld! Plagiaat? Zeker niet. Rossolimo heeft van het bestaan van mijn studie eenvoudig niet geweten.

Wit speelt en wint.

1. **b7**   **Tb6**

Noodzakelijk.

2. **Kg4**

met de dreiging Th8†. De zwarte

koning moet nu achter de witte schuil blijven gaan.

2. . . . .   **Kg2**
 3. **Kf4**   **Kf2**
 4. **Ke4**   **Ke2**
 5. **Kd5**   **Kd3**
 6. **Td8!**   **Txb7**
 7. **Kc6†**   **Kc3**
 8. **Kxb7**

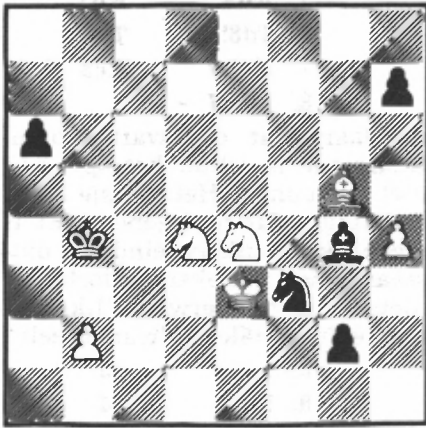
en daar gaat de zwarte toren. Daarmede is echter het spel nog niet gewonnen. Het muisje heeft een staart, jammer genoeg. Er is eigenlijk een nieuw eindspel ontstaan, niet onbekend, doch dat niets met het onderwerpelijke thema heeft te maken. Zwart speelt:

8. . . . .   **a5**
 9. **Kb6**   **a4**
 10. **Kb5**   **a3**
 11. **Ka4**   **a2**
 12. **Td1**   **Kb2**
 13. **Td2†**   **Kb1**
 14. **Kb3**   **a1P†**
 15. **Kc3**   **Kc1**
 16. **Tf2 (g2, h2)** **Kb1**
 17. **Te2**

met winst.

No. 28

Een listige, verborgen, matdreiging leidt voor wit tot stukwinst. De studie ontving de 2de Eervolle Vermelding in het Studietoernooi K.N.S.B. 1941.

Wit speelt en wint.

1. Le7†

Na 1. Pxf3? houdt zwart na 1. . . . Lxf3. 2. Le7†, Ka5 remise en na 1. Pe2? volgt: 1. . . . Pxd5 met remise.

1. . . . Ka5

en niet 1. . . . Kc4 wegens: 2. Pxf3, Lxf3. 3. Pd2† en Pxf3, en ook niet 1. . . . Ka4?, waarop volgt: 2. Pe3†, Ka5. 3. b4†, Kb6. 4. Lc5†, Kb7. 5. Pxf3 en wint.

2. Pe2 g1D†

Na 2. . . . Pd4 (d2, e5) volgt 3. b4†! en wint.

3. Pxd5 Pxd5

Dicht bij remise. Er volgt echter:

4. Lc5!

Niet alleen met de dreiging 5. Kf4, maar erger nog met de bedoeling

om 5. Pc3 te spelen en 6. b4† mat! Zwart is dus verplicht te vervolgen met:

4. . . . Pe2

waarop wit verder gaat met:

5. Pf6 h5

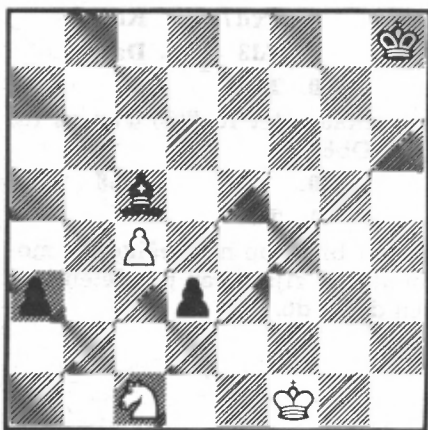
6. Pxd5

en wint.

No. 29

Gemeten naar de eerder genoemde, door Weenink gemaakte indeling, hebben we hier te doen met een partijstudie. Zwart dreigt met zijn koning via g7 op te rukken, hetgeen overigens niet kan worden verhinderd; de witte c-pion zal worden veroverd. Wit kan hier niet veel tegenover stellen; de witte koning is in zijn doen en laten zeer beperkt door de sterke pion op d3 en loper op c5: alleen stoutmoedig optreden en een blijkbaar aanwezige patmogelijkheid vermogen hem te redden.

Eerste publicatie

Wit speelt, remise.

1. Pb3!

Niet 1. Ke1? Daarop volgt sterk: 1. . . . Le3 en daarna Kg7 met winst. Na 1. Pa2? wint 1. . . . Lb6!

1. . . . a2

Ja, want als de loper op c5 wijkt volgt 2. c5 met remise.

2. Ke1 Lb4 †

3. Kd1!

3. Kf2? verliest; 3. . . . Kg7. 4. Ke3, d2. 5. Ke2, Kf6. 6. Kd1, Ke5. 7. Kc2, Lc3. 8. Kd1, Ke4.

3. . . . Kg7

4. c5 Kf6

Indien 4. Kc1?. 4. . . . Lc3 en zwart wint.

5. c6 Ke6

6. c7 Kd7

7. c8D † Kxc8

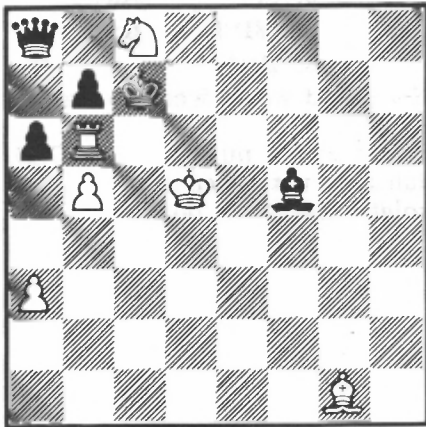
8. Pc1!

Het paard wordt weer op stal gezet.

Speelt zwart nu 8. . . . a1D(T), dan staat wit pat en na 8. . . . a1P volgt 9. Pxd3 met remise.

No. 30

Een pat-studie met een 2de Eervolle Vermelding in het Studietournooi van de K.N.S.B. 1961. De witte toren blijkt tenslotte te zijn opgewassen tegen zwarte dame en loper door de bijzondere positie van de zwarte stukken. Wit torent er bij wijze van spreken bovenuit.

Wit speelt, remise.

1. Td6!

Na 1. Pd6? volgt . . . . Dg8+. 2. Ke5, Dg3+! 3. Kd5, Le4+! en daarna 4. . . . Dxg1 en wint. Op 1. bxa6 komt 1. . . . Lxc8 met winst.

1. . . . Lxc8

Het beste. Na 1. . . . Kxc8 speelt wit 2. Lb6, Ld7. 3. Th6, Lc6+. 4. Ke6! en remise, terwijl op 2. . . . Kb8 volgt: 3. La7+!, K(D)xa7. 4. b6, Kb8 (Da8). 5. Td8+, Lc8. 6. a4! en zie verder hierna. Voorts komt na 1. . . . b6+: 2. Te6+ met winstkansen voor wit. Indien 1. . . . Lc6+ 2. Kxe6+, Dxc8+ 3. Ke7!, remise en indien: 1. . . . Le4+ 2. Ke6!, Dxc8+. 3. Ke7!, b6. 4. Lh2!

Kb7. 5. Td7+, Ka8. 6. Td8, remise. na 3. . . . Lc6. 4. b6+, Kb8, 5. Td8, remise.

2. Lb6+	Kb8
3. La7+!	K(D)xa7
4. b6(+)	Kb8(Da8)
5. a4!	

dreigt a5 met opsluiting.

5. . . .	a5

Zonder meer gedwongen.

6. Kc5!	Da6

Na 6. . . . Ld7 volgt 7. Txd7, Kc8. 8. Td5, d4, d2, d1 en niet 8. Td6, d3.

7. Td3!	

Nu staat wit na 7. . . . Dxd3 pat.

7. . . .	Ld7

8. Txd7	Kc8

9. Td3	Da8

10. Td4	

enz., maar niet 10. Td6 wegens 10. . . . Db8.

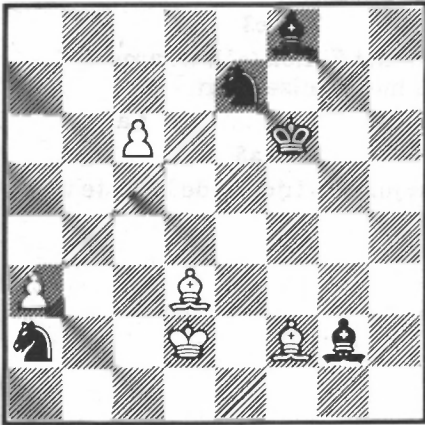
10. . . .	Db8

11. Td6	

en wit blijft op het geëigende moment met zijn toren pendelen tussen d3 en d6.

No. 31

Wit kan zich met het aanvallen van het ingesloten zwarte paard op a2 door een patcombinatie redden. Deze studie verkreeg de 3de Eervolle Vermelding van het Studietournooi K.N.S.B. 1938.

Wit speelt, remise.

1. Lc4!

Wit moet de aanval op paard a2 direct inzetten, anders verliest hij. Zo komt op 1. Kc2?: 1. . . . Ld5 met winst en na 1. Lh4+?: 1. . . . Ke6. 2. Lc4+, Ld5. 3. Lxe7, Lh6+! 4. Kc2, Lxc4 enz, terwijl op 1. c7? volgt: 1. . . . Ke6 2. Lc4+, Ld5. 3. Lh4 (c5), Lh6+. 4. Kc2, Lxc4. 5. Lxe7, Kd7 en wint.

1. . . . Ld5

Na 1. . . . Lh6+. 2. Kc2, Ld5. 3. Lxd5, zie hierna.

2. Lxd5

Indien 2. Lh4+?, dan 2. . . . Ke6. 3. Lxe7 en 3. . . . Lh6+ wint.

2. . . . Pxd5

3. c7!

en niet 3. Kc2? wegens 3. . . . Ke6 en wint.

3. . . . Pxc7

4. Kc2 Lh6

5. Le1! Pb5!

Niet 5. . . . Pc1 of Pd5 wegens 6. Ld2 met remise. Nu volgt op 6. Ld2?: 6. . . . Pxa3+ met winst.

6. Kb3 Pc1+

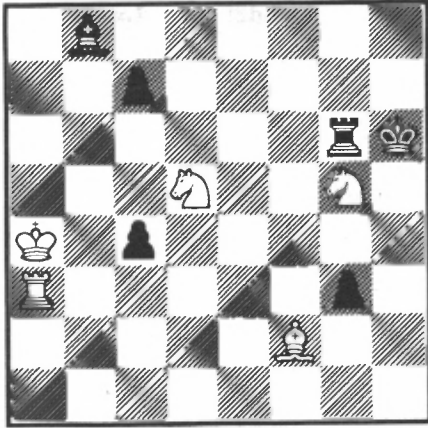
7. Ka4 Pd4
(d6, c7, a7)

8. Ld2! Lxd2.

Pat!

No. 32

De witte meerderheid aan stukken wordt aan alle kanten bedreigd. Wit moet een stuk inleveren, maar kan dit op een voor hem gunstig moment doen, waarna een bekend thema wordt ontwikkeld, dat leidt tot de verovering van de op b8 uiteraard slecht staande loper. De studie kreeg de 1ste Bijzondere Vermelding van het Studietournoi K.N.S.B. 1949.

Wit speelt en wint.

1. T_xg3

Heft twee dreigingen op. Nu volgt op 1. . . . Ta6 †: 2. Kb5, c6 †. 3. Kxa6, Lxg3. 4. Lxg3, cxd5. 5. Pe6 en wint. Na 1. . . . T_xg5 komt natuurlijk 2. Le3 enz. Vandaar:

1. . . . c6

hetgeen meteen ook de loper op b8 ruimte geeft.

2. Pf7 † Kg7

3. T_xg6 † Kxg6

Kort bij remise, echter:

4. Ph8 †! Kh7

5. Pf6 †! Kxh8

6. Ld4

Nu blijkt de zwarte loper wegens aftrekschaak door wit geen enkel veld op de lijn b8-h2 ter beschikking te hebben, terwijl de zwarte koning slechts naar g7 kan, waarop Pd7 † volgt; derhalve:

6. . . . c5

7. Lc3

en niet 7. Lb2 (a1), waarop 7. . . . c3 met remise volgt.

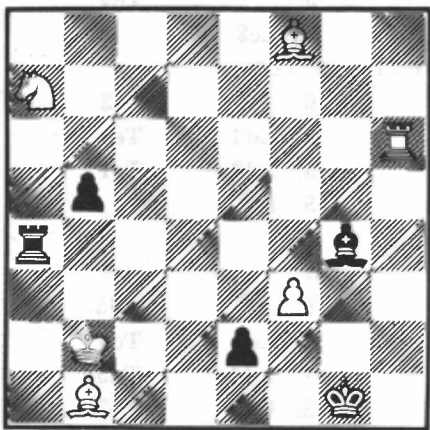
7. . . . La7

8. Ka5

en juist op tijd om de loper te veroveren.

No. 33

Deze studie is een verbetering van een weer eens incorrect gebleken werkstuk, gepubliceerd in het Tijdschrift van de K.N.S.B. december 1946. Een 1ste publicatie van een gecorrigeerde versie.

Wit speelt, remise.

1. **Lc5 †**   **Kg2**
2. **Lf2 †!**

Niet: 2. **Th2 †?** wegens 2. . . . .
Kxh2. 3. **Lf2**, **Lxf3** en zwart wint.

2. . . . .   **Kxf2**

Indien 2. . . . . **Txa7**, dan 3. **Le1** met
remise en na 2. . . . . **Lxf3** eveneens
3. **Le1** met remise.

3. **Th2 †**   **Kxf3**
4. **Txe2!**   **Kxe2**
5. **Pxb5!**   **Tb4 †**
6. **Kc1**   **Txb5**

Na 6. . . . . **Tc4 †**: 7. **Lc2**, **Lf5**. 8. **Pa3**
met remise.

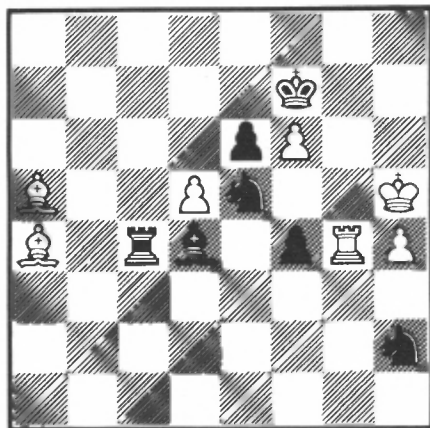
7. **Ld3 †!**   **Kxd3**

en pat!

No. 34

De beide witte lopers blijken na deplacering van de zwarte koning opgewassen te zijn tegen toren en twee paarden van zwart. De studie verwierf een 3de Bijzondere Vermelding in het Studietournooi van S.N. 1977.

Wit speelt, remise.

1. dxe6 †

Na 1. Lb3? wint zwart met 1. . . . Phxg4.

1. . . . Kxe6

Na 1. . . . Kxf6 komt 2. Txf4 †, Ke7. 3. Lb3, enz.

2. f7! Kxf7

Indien 2. . . . Pxf7, dan weer 3. Lb3, enz.

3. Txf4 † Kg7

De juiste plaats, al hoewel?

4. Txd4!

Nu is 4. Lb3 niet juist. Daarop zou volgen 4. . . . Tc8! en wint.

4. . . . Txd4

En nu:

5. Lc3

waaruit blijkt, dat de plaats van de zwarte koning op g7 ook schaduwsijden heeft.

A.

5. . . . Te4

6. Lc2

(en niet 6. Lc6)

6. . . . Te3

7. Ld4 Te2

8. Ld3 Te1

9. Lc3

enz.

B.

5. . . . Td5

6. Lc6 Te5

7. Ld4 Ta5

8. Lc3 Te5

9. Ld4

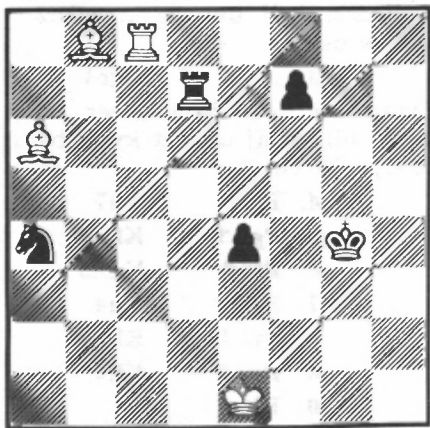
enz.

In deze variant is ook 6. Lb3 mogelijk.

No. 35

Hoewel wit's kansen op winst duidelijk mogen zijn op grond van de materiaal-verhouding, kan het gewenste resultaat slechts door bijzondere spelwendingen worden bereikt.

Reserve Studietournooi K.N.S.B. 1938.

Wit speelt en wint.

1. Tg8!

En niet direct 1. Lb5?, omdat na 1. . . . Td4 en dan 2. Tg8†: 2. . . . Kf5 volgt met remise. Zwart heeft nu niet veel keus; na 1. . . . Kf3: 2. Tg3† mat en na 1. . . . Kh3?: 2. Lc8, enz. Derhalve:

1. . . . Kh5

Na 1. . . . Kh4 volgt 2. Lg3†, Kh5. 3. Lb5, Td4. 4. Le2† en zie verder hierna.

2. Le2†

Niet eerst 2. Lb5 en daarna 3. Le2†; wit heeft straks de loper op b5 broodnodig om te kunnen winnen.

2. . . . Kh6

Na 2. . . . Kh4?: 3. Lg3† en mat door 4. Lf1†.

3. Lb5 Td4

het enige.

4. Lf4† Kh7

4. . . . Kh5?: 5. Le2† enz., zie hiervoor.

5. Tg7†!

Indien 5. Le5?, dan: 5. . . . Td5, remise.

5. . . . Kh8

na 5. . . . Kxg7: 6. Le5† en 7. Lxd4 wordt Pa4 geconsumeerd.

6. Le5 Tb4

En dit moet, want na 6. . . . Td5 komt 7. Tg5† met 8. Lxa4.

7. Lf6!

Dekt indirect Lb5. Indien nu:

7. . . . Pb6

het enige veld voor Pa4:

8. Lc6! Tb1†

9. Ke2 Tb4

10. Tg4†! Kh7

11. Lxe4† Kh6

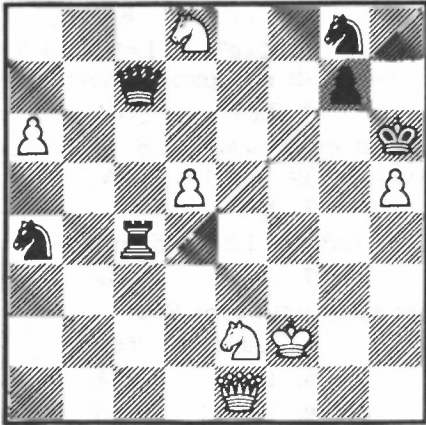
12. Th4†

mat.

Hetzelfde volgt na 8. . . . Pa4, c4, c8. Na 7. . . . Tb1†: 8 Ke2 moet 8. . . . Tb4 waarna 9. Lc6, enz.

No. 36

Een verbetering van mijn studie, opgedragen aan de Schaakclub v. d. Linde te Winschoten voor de hulp, verleend aan de Schaakvereniging Zierikzee na de watersnoodramp 1953, welke studie werd gepubliceerd in de Winschoter Courant van 6 juni 1953. De herziene versie, hierna te bespreken, werd gepubliceerd in Schakend Nederland, februari 1979.

Wit speelt, remise.

1. Dd2 †

Na 1. Pe6? komt 1. . . . Dh2 † en zwart wint, en na 1. d6?: 1. . . . Dc5 † en wint.

1. . . . Kh7!

Het beste. Speelt zwart 1. . . . Kxh5, dan 2. Pg3 †, Kg6, om te trachten zich via f6 veilig te stellen. 3. Dd3 †, Kf6. 4. Df5 †, Ke7. 5. Df7 † (De6 †), Kxd8. 6. Dxc8 †, Ke7. 7. Dxc7 †, Kd6. 8. Pf5 †, Kxd5. 9. Pe3 †, remise. Niet 5. Pc6 † wegens: 5. . . . Ke8. 6. De6 †, Kf8 en zwart gaat winnen.

Na 1. . . . g5 volgt 2. hxg6 e.p. †, Kxg6. 3. Dd3 †, Kf6 (anders grijpen de witte paarden in) 4. Df3 † Ke7. 5. Pc6 †, Ke8. 6. Dh5 †, Kf8. 7. a7! Pb6. 8. Pe5! Indien nu 8. . . . Dc5 †: 9. Kf1 met zekere remise en na 8. . . . Ta4 (c5): 9. Df5 † met remise.

2. Dd3 † Kh8

3. Dxc4!

Indien 3. Pe6?, dan: 3. . . . Dh2 † met winst.

3. . . . Dxc4

Zwart heeft een dame meer, doch op c4 blijkt zij uiterst kwetsbaar te zijn. Er volgt:

4. Pf7 † Kh7

5. Pg5 † Kh6

6. Pf7 † Kxh5

7. Pg3 † Kh4

8. Pf5 † Kh3

9. Pg5 † Kh2

10. Pf3 †

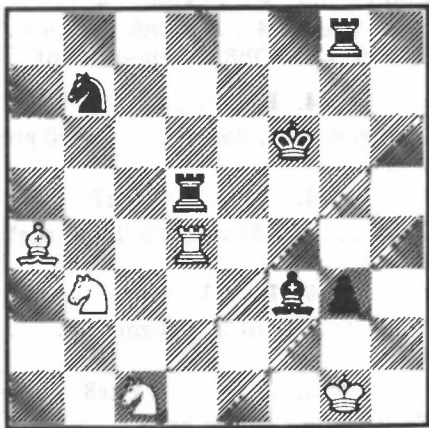
en de zwarte koning moet terug naar h3, want op 10. . . . Kh1 volgt 11. Pg3 † mat. Na 10. . . . Kh3: 11. Pg5 †, remise door eeuwig schaak.

De zwarte koning blijkt na 3. . . . Dxc4 de gehele h-lijn tot zijn beschikking te hebben, het „smalle pad” met gevaren en waarvan niet kan worden afgeweken. Zo volgt b.v. na 8. . . . Kg4: 9. Pe3 †, Kxg5. 10. Pxc4 en wit wint.

No. 37

Weer een zorgenkind, dat veel last heeft gegeven Tenslotte is het, naar ik vind, toch op zijn pootjes terecht gekomen. De inleiding is vereenvoudigd, waardoor mogelijk dubieuze varianten zijn vermeden. Als gevolg hiervan is de „opening” niet elegant, maar wel afdoende, terwijl er schijnbaar ook enkele andere mogelijkheden zijn, hierna aan te geven.

Eerste publicatie.

Wit speelt, remise.

1. Tf4 †

Na 1. Txd5?: 1. . . . Lxd5 met de dreiging Th8! 2. Pe2, het enige. 2. . . . Ta8! 3. Pc3, Lxb3. 4. Lxb3, Ta3! en zwart wint, terwijl op 1. Lc6? volgt: 1. . . . Txd4. 2. Lxf3, Tb4 met winst. En na: 1. Pd3? wint 1. . . . Txd4. 2. Pxd4, Le4! en tot slot na: 1. Pe2? volgt 1. . . . Ke5! met winst.

1. . . . Tf5

2. Txf5 †

en niet: 2. Txf3, Txf3. 3. Lc6 wegens 3. . . . Txb3 en zwart wint.

2. . . . Kf5

3. Pd4 † Kf4

4. Pxf3 Kxf3

5. Lc6 † Kg4

Niet 5. . . . Kf4 of e3, omdat dan later of Pd3 † (e2 †) of Kg2 uitkomst brengt.

6. Lxb7

Wit schijnt het te hebben geklaard. Er volgt echter:

6. . . . Tb8!

7. Le4!

Beter dan direct 7. Lh1, want dan komt wit na 7. . . . Tb1. 8. Kg2, Tb2 † mogelijk in moeilijkheden.

7. . . . Te8

8. Lh1 Te1 †

9. Kg2 Txc1

Pat!. Een overbekend, doodgewoon pat. Echter toch ongewoon door des konings aanhang, de op h1 gekerkerde raadsman.

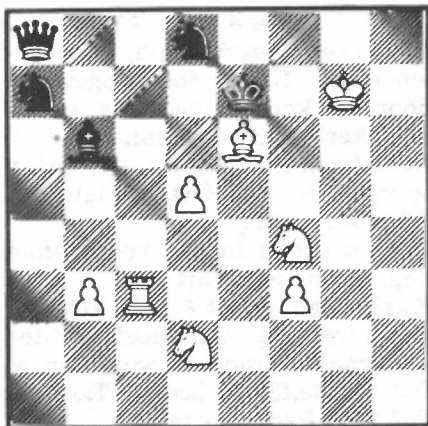
Neemt zwart niet op c1, maar speelt hij 9. . . . Kh4, dan leidt 10. Pd3 tot remise.

Interessant is in het voorgaande nog, wanneer zwart niet 4. . . . Kxf3 speelt, docht 4. . . . Tc8 met winstdreiging. Wit heeft echter een fraaie parade en wel door: 5. Pd3 †!, Kxf3. 6. Lc6 †!, Txc6. 7. Pe5 † en Pxc6 met remise.

No. 38

Een verbetering van mijn studie, die de 3de prijs verkreeg in het Studietoernooi K.N.S.B. 1939 (Zie tijdschrift K.N.S.B. juli 1940). Achteraf bleek deze studie nevenoplosbaar te zijn: naast de geplande oplossing, te beginnen met 1. Lb6+, bleek ook 1. Ta1! tot het gewenste resultaat, remise, te leiden. „Daar heeft men weer zo iets”, om met Johnny Kraaykamp te spreken. Zie nos. 23 en 33.

De hierna te bespreken correctie is niet alleen een verbetering in de zin, dat de nevenoplosbaarheid is weggewerkt, maar ook in schaaktechnisch opzicht: meer mogelijkheden, meer varianten met verrassende momenten. Een doekje tegen het bloeden.

Wit speelt, remise.

1 d6+.

Het is duidelijk, dat er niet veel andere mogelijkheden zijn.

1. .... Kxd6

Op het ook nog mogelijke 1. .... Ke8 volgt verrassend 2. Tc8! met de dreiging 3. Pg6. Indien dan 2.

.... Db7+ (2. .... Ld4+ 3. Kg8). 3. Kg8, Pb5. (3. .... Ld4?: 4. Tc7, enz. en 3. .... Pc6?: 4. Pg6, enz.) 4. Pe4, Ld4. 5. Ph5!, enz.

2. Pc4+ Kc7!

Indien 2. .... Ke7: 3. Pd5+!, Kxe6 (3. .... Ke8?: 4. Pd6+mat!) 4. Te3+!, Lxe3. (4. .... Kf5?: 5. Te5+ mat!) 5. Pc7+, Kd7. 6. Pxa8, Ld4+. 7. Kg6, Pc8. 8. b4 met remise.

3. Pxb6+ Kxb6

Na 3. Pa5+ komt 3. .... Kb7. 4. Pd6+ (na 4. Pcx6?: 4. .... Pxe6+, enz.) 4. .... Ka6. 5. Pb4+, Ka5. 6. Ld5, Db8, en zwart wint.

4. Pd5+

Indien 4. Ld5, dan 4. .... Pac6 en wint.

4. .... Kb7

Op 4. .... Ka5? volgt: 5. Tc5+ met winst.

5. Le8+!

Na 5. Tc7? wint zwart met 5. .... Kb8.

5. .... Pxc8

Er is niets anders; op 5. .... Kb8 komt 6. Pb6 met zekere remise.

6. Tc7+ Ka6

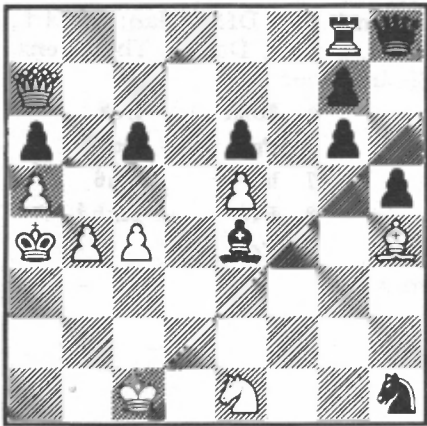
Op 6. .... Kb8 volgt natuurlijk 7. Txc8+.

7. Te6+! Ka7

Na 7. .... Dxc6: 8. Pb4+ en Pxc6 en na 7. .... Pxc6: 8. Pc7+ en Pxa8. In beide gevallen blijft het dan ontstane eindspel, niettegenstaande het feit, dat de beide witte pionnen „achtergebleven” zijn, remise. Na 7. .... Ka5: 8. Tc5+, Ka6. 9. Pc7+ en 10. Pxa8. 8. Ta6+, Kxa6. 9. Pc7+ en 10. Pxa8, waarna het spel eveneens remise blijft.

No. 39

Deze studie verwerfde de 2de Bijzondere Vermelding van het Studietournooi K.N.S.B. 1948. Maar welk een stelling! Wat moet hier gerommeld zijn! Terecht zei de jury hiervan: „De stand bekoort ons minder”, doch ook: „de idee is de moeite zeer waard”. Dit laatste zal uit de hierna te geven oplossing moeten blijken. De beginzet ligt niet voor de hand.

Wit speelt, remise.

1. Kb2!

Na 1. Dd4? komt 1. . . . Dh6 † en 2. . . . Df4 en zwart gaat winnen. Op 1. De3? volgt 1. . . . Pf2! met winst voor zwart.

1. . . . Kxb4!

Nu zou na 1. . . . Dh6? volgen: 2. Dd4, Df4. 3. Dd1 †, Kxb4. 4. Db3 †, Kxa5. 5. Pc2, Dxe5 †. 6. Ka3, Dd6 †. 7. Kb2, remise. Op 1. . . . Tb8 volgt 2. Le7, Dh6. 3. Dd4 en zwart moet 3. . . . Pf2 of 3. . . . Txb4, spelen, waarna remise zeker is.

2. Pc2! Lxc2

Indien 2. . . . Ka4, dan: 3. De3, Tb8 †. 4. Ka2 en wit kan nog op winst spelen.

3. Dc5 †! Kxc5.

Gedwongen.

4. Kc3!

Met de dreiging: 5. Le7 † mat.

4. . . . Te8

Het enige.

5. Lg5

Dreigt mat op e3.

5. . . . Dh6

En dat kan zonder bezwaar. Doch nu:

6. Lc1!

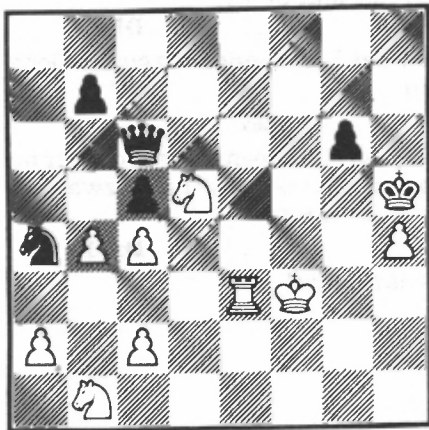
Onhoffelijk neemt de raadsheer de koningin op sleeptouw; zwart is verplicht tot:

6. . . . Dxc1

waarna pat!

No. 40

Een studie met bekende motieven van het gegeven materiaal toren en paard contra dame. De toren, gesteund door het paard op d5, is hier, ook dank zij de blijkbaar ongunstige positie van de zwarte koning op h5, de triumfator. Deze studie kreeg, samen met een studie van dhr. A. J. Wijmans, de 3de en 4de Bijzondere Vermelding in het Eindspelstudietournooi van de K.N.S.B. 1937.

Wit speelt en wint.

1. Te6!

Nogal voor de hand liggend, maar het enige om verder te kunnen komen. De penning van Pd5 wordt opgeheven.

1. . . . . Dc8

Gedwongen.

2. Txg6!

Een meer verrassende zet. De toren gaat in de lucht hangen, maar beperkt de zwarte koning nog meer in zijn vrijheid. Na 2. Te8? volgt natuurlijk 2. . . . . Dg4†.

2. . . . . Dh3†

Op 2. . . . . Df8† komt 3. Pf4†, Kh4. 4. Tg4† mat en na 2. . . . . Kxh4 volgt 3. Pf4, Dd7. 4. Pd2, Pc3. 5. bxc5, Dc8. 6. Pf1 en wint.

3. Ke4! Dh1†

Na 3. . . . . Dc8 volgt: 4. Pf4†, Kxh4. 5. Pd2 met winst en op 3. . . . . Df1 volgt: 4. Pf4†, Kxh4, 5. Pd2, De1†. 6. Kf5, Dd1. 7. Th6†, Kg3. 8. Pe4†, Kf3. 9. Th3† mat.

4. Kf5 Dh3†

Indien 4. . . . . Df1†, dan: 5. Pf4†, Kxh4. 6. Pd2, Dd1. 7. Th6†, enz. Zie hiervoor.

5. Ke5! Dc8

6. Tg8! Dc6

7. b5 Dh6

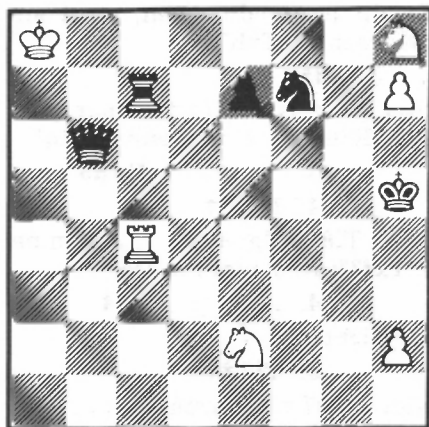
8. Pf4 Kxh4

9. Pd2

en wint.

No. 41

Een studie, die een tempo-strijd tussen zwarte koning en witte pion laat zien, verwant met de nummers 1 en 2. Zij werd gepubliceerd in Schakend Nederland, december 1972.

Wit speelt, remise.

1. Pf4 †

Na 1. Txc7 wint 1. . . . Pxb8 en na 1. Pg3 † wint 1. . . . Kh6: de witte paarden staan dan straks in slechte positie.

1. . . . Kh6

Noodzakelijk. Na 1. . . . Kg5 volgt: 2. Pxf7 †, Kf5. 3. Txc7, enz.

2. Pxf7 †

Indien 2. Txc7?, dan natuurlijk 2. . . . Pxb8 met winst.

2. . . . Kxh7

3. Txc7

Niet juist is eerst 3. Pg5 †. Daarop volgt: 3. . . . Kg8, en zwart wint.

3. . . . Dxc7

Er is niet beter. Na 3. . . . Df6: 4.

Pe6! en na 3. . . . Da6 †: 4. kb8, Db5 †. 5. Kc8!

4. Pg5 † Kg8

Indien 4. . . . Kh6, dan 5. Pf7 †, Kh7. 6. Pg5 †, enz.

5. Pfe6! Db6!

Na 5. . . . Dxh2 speelt wit 6. Kb7! met remise. Zwart moet de witte koning opgesloten houden wil er een winstkans zijn.

6. h4!

Zou zwart hiervoor 4. . . . Kh8 hebben gespeeld, dan nu 6. h3!

6. . . . Kh8

7. h5 Kg8

8. h6 Kh8

9. h7

Nu staat de zwarte koning pat; de zwarte dame moet spelen.

9. . . . Db5

10. Pd8!

De kortste weg, maar ook 10. Ka7 kan, waarop 10. . . . Db4. Ten slotte moet wit toch Pd8 spelen.

10. . . . De8

11. Ka7(b7)

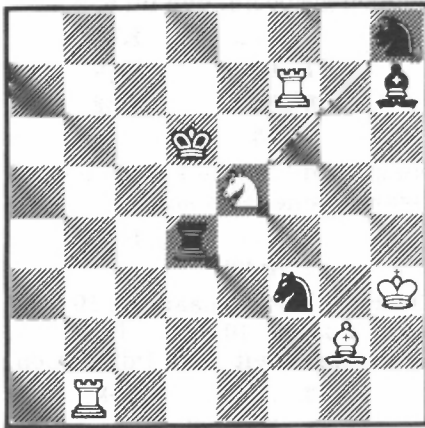
Remise.

No. 42

Een studie, behorende tot de groep van de pionlozen, altijd fascinerend en veelal moeilijk te doorgronden. In dit geval hangen vrijwel alle stukken en het is duidelijk, dat wit, met slechts een kwaliteit meer, uiterst zorgvuldig zal moeten spelen om te winnen. De studie wordt hierbij voor het eerst gepubliceerd.

Eerste publicatie.

Wit speelt en wint.

1. Tb6+

Na: 1. Pxf3?: 1. . . . . Pxf7, 1. Txf3? of 1. Lxf3?: 1. . . . . Lxb1, 1. Txb7?: 1. . . . . Pg5+, en 1. Td7+?: 1. . . . . Kxe5. 2. Td5+, Kf4 alles met remise.

1. . . . . Kxe5

na 1. . . . . Kd5 wint 2. Lxf3+ en vervolgens 3. Txb7 en op 1. . . . . Kc5 wint 2. Te6+, in welke variant het paard op e5 meer blijkt te zijn dan een offerstuk.

2. Tb5+

De enige zet om tot winst te kunnen komen. Na 2. Txf3?: 2. . . . . Pg6, en na: 2. Te7+?: 2. Kf4!. 3. Lxf3, Lf5+. 4. Kh2, Pg6, beide met remise.

2. . . . . Td5

En dit is afgedwongen, want anders wint 3. Txb7.

3. Txd5

Niet juist is 3. Te7+, waarop 3. . . . . Kf6 slechts tot remise leidt.

3. . . . . Kxd5

4. Lxf3+

Op 4. Tf8? volgt 4. . . . . Le4! en na 4. Txf3?: Ke6! met remise.

4. . . . . Le4

verplicht.

5. Tf5+

Niet 5. Td7+, waarna: 5. . . . . Ke6. 6. Lg4+, Lf5 met remise.

5. . . . . Kd4

6. Tf4 Ke3

7. Txe4+ Kxf3

8. Te6! Kf4

9. Th6 Pf7

10. Tf6+

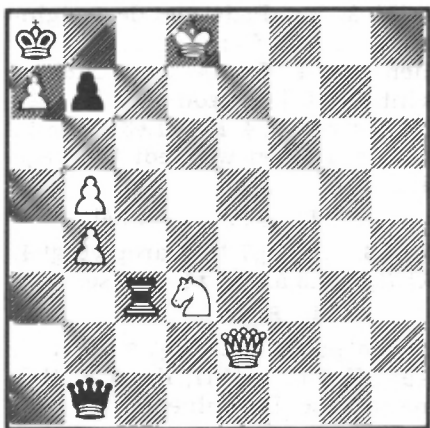
en

11. Txf7

No. 43

Een korte strijd met enkele verrassende wendingen. Wit houdt remise door, wat men zou kunnen noemen „stellingbouw”, enerzijds en anderzijds, als variant, door eeuwig schaak.

Eerst publicatie.

Wit speelt, remise.

1. **Pc5!**

Niet juist is 1. Pe5?, omdat straks veld e5 beschikbaar moet zijn voor de witte dame.

1. . . . . **Dxb4**

Zwart moet krachtig optreden; wit heeft verschillende dreigingen: De5, eventueel De6, het vastleggen van de zwarte veste door b6 en Pd7.

2. **De5!**

Toch.

2. . . . . **Kxe7**

Zie voor 2. . . . . Da5† hierna; 2. . . . . Dh4† komt niet in aanmerking; deze zet laat de toren op c3 los: wit speelt eenvoudig 3. Kd7 en

zwart zal genoeg moeten nemen met eeuwig dameschaak.

3. **Dxc3!**

De verrassing. Na 3. Pd7? winst 3. . . . . Dh4†.

3. . . . . **Dxc3**

4. **b6†** **Ka8**

5. **Pd7!**

Nu is de zwarte koning opgesloten en de zwarte dame kan geen tempo vinden om de witte koning in zedwang te brengen. Belangrijk is hierbij, dat Pd7 ook veld f8 beheerst.

Nu nog:

2. . . . . **Da5†**

3. **Ke7!** **Kxa7**

4. **b6†!** **Kxb6**

Gedwongen.

5. **Pd7†** **Ka6**

6. **Pb8†** **Kb6**

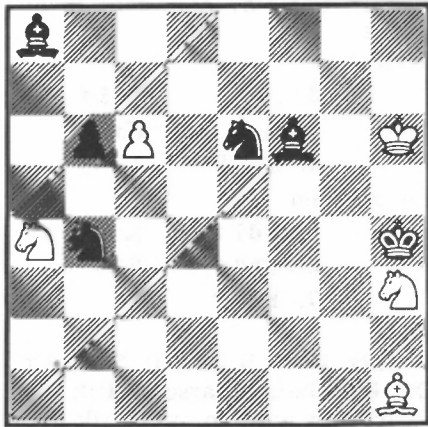
7. **Pd7†**

enz.

Minder juist lijkt mij 5. Pa4†, Dxa4. 6. Dxc3. Waarschijnlijk gaat zwart hier winnen, mogelijk door 6. . . . . De4†.

No. 44

Uitbreiding van een studie, 3 december 1943 opgedragen aan Mr. G. A. C. Oskam te Rotterdam, toen ter tijd nog gijzelaar in St. Michielsgestel en die ik zelf daar goed heb leren kennen. De originele studie wordt weergegeven in de stelling, die ontstaat na de 2de zet van zwart in de hierna te vermelden oplossing. De oorspronkelijke studie werd gepubliceerd in L'Echèquier van juni 1947.

Wit speelt, remise.

1. Pxb6

Na 1. Kg6? volgt: 1. . . . Ld4!. 2. Kf5, Kxh3. 3. Kxe6, Lxc6. 4. Lxc6, Pxc6. 5. Kd5, b5 met winst voor zwart en na 1. Pgl?: 1. . . . b5 met winst voor zwart.

1. . . . Lxc6

Indien 1. . . . Pxc6, dan 2. Pxa8, Pe7! 3. Le4, Pf8. 4. Lh7 en wit heeft nog juist remise.

2. Lxc6 Pxc6

Na eerst 2. . . . Lg7+ volgt 3. Kg6, Pxc6. 4. Pf4!, remise. Hier is

dan de oorspronkelijke studie, weliswaar een miniatuur, naar de smaak van sommigen te kort van spelverloop, niettemin met naar ik vind fraaie, niet direct voor de hand liggende wendingen.

3. Pd5!

En dat is het enige. Na 3. Pd7? wint 3. . . . Ld4, terwijl op 3. Pg1? volgt: 3. . . . Pcd4! met de dreigingen 3. . . . Le5 en 3. . . . Kg3. Indien dan 4. Pc4; 4. . . . Pf8! en wint. Niet juist zou zijn 3. . . . Lg5+ wegens: 4. Kg6, Le3 5. Pf3+, Kg3. 6. Pd5 en wit redt het vege lijf.

3. . . . Ld4!

Niet 3. . . . Lg7+; daarop volgt 4. Kh7!, Kxh3 5. Pf4+!, remise.

4. Pg5!

Indien nu: 4. . . . Lg7+, dan: 5. Kg6!, Pe5+. 6. Kh7, Kxg5. 7. Pc7! met remise. Derhalve:

4. . . . Pxc6

5. Pe7!!

Neemt zwart nu met Pxe7 dan pat! En na:

5. . . . Pf7+

6. Kh7

Speelt zwart 6. . . . Pxe7 dan weer pat. Gaat paard c6 naar een ander veld dan e7, dan speelt wit natuurlijk Pf5+ en Pxd4 met remise, of anders valt het zwarte paard op c6.

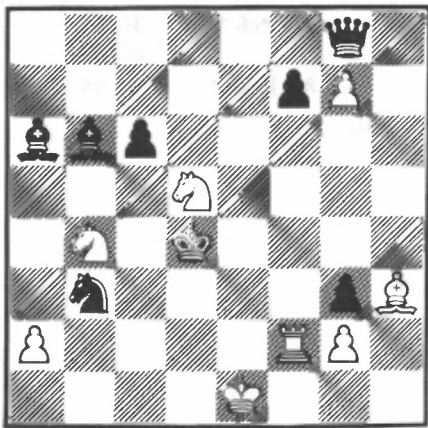
6. . . . Pg5+

7. Kh6

en zo voort. Remise door „eeuwig pat”!
Opgemerkt zij nog, dat na 4. Pf4? volgt: 4. . . . Pxf4. 5. Pxf4, Le3 en zwart wint.

No. 45

Een gecompliceerde beginstelling. Na wat spektakel wordt de zwarte koning in verzekerde bewaring gesteld, waardoor het uiteindelijk mogelijk wordt een gebruikelijk pat op ongebruikelijke wijze te verwezenlijken, gehonoreerd met een 3de Eervolle Vermelding van het Studietournooi K.N.S.B. 1972.

Wit speelt, remise.

1. Tf4+

Voor de handliggend. Na 1. Pxc6+? wint 1. . . . Kxd5. 2. Pe7+, Kd6

1. . . . Kc5!

Na 1. . . . Ke5 volgt 2. Tf5+ en moet de zwarte koning terug naar d4, want op 2. . . . Kd6 volgt 3. Pf6.

2. Pe7! Dxc7

Na 2. . . . Dd8 volgt: 3. Pxa6+, Kb5. 4. Tb4+, Kxa6. 5. Lc8+ en wit wint.

3. Pxa6+ Kb5

4. Tb4+! Kxa6

Niet 4. . . . Ka5? wegens 5. Pxc6+ en mat door 6. Lc8+.

5. Lc8+ Ka7

Gedwongen.

6. Pxc6+ Ka8

De zwarte koning gekerkerd!

7. Txb3!

Na 7. Txb6? wint zwart met 7. . . . Dc3+.

7. . . . Da1+

Na 7. . . . Lf2+ of 7. . . . La5+?: 8. Ke2 en wit wint nog.

8. Kd2 Dxa2+

Na 8. . . . Le3+? eenvoudig 9. Kxe3 en wit is uit de problemen. En na 8. . . . La5+. 9. Pxa5 Dxa2+. 10. Kc1, Dxa5. 11. Lb7+ en Lf3 met remise.

9. Kc1!

Niet 9. Kc3?, want daarna gaat zwart winnen met 9. . . . La5+.

9. . . . Dxb3

Indien 9. . . . Le3+, dan: 10. Txe3, Dc4+. 11. Kd2, Dxc6. 12. Lh3 met remise.

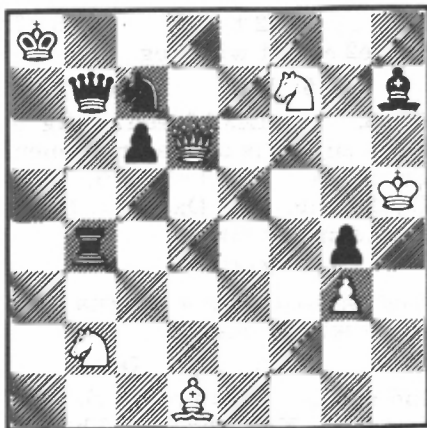
10. Lb7+! Kxb7

11. Pa5+! Lxa5

Pat! Speelt zwart niet 11. . . . Lxa5, doch 11. . . . Kc7, dan volgt: 12. Pxb3, Le3+. 13. Kd1 met juist nog remise.

No. 46

Opnieuw een studie met als slot pat door dame en loper. Dit ordinaire pat wordt ook hier op ongewone wijze, tevens verbonden met een penning, bewerkstelligd. Teneinde mogelijke onjuistheden te vermijden zijn pionnen toegevoegd op g3 en g4. De studie verkreeg de 2de prijs in het Studietoernooi van de K.N.S.B. 1951.

Wit speelt, remise.

1. Pa4!

Wel de enige acceptabele zet voor wit.

1. . . . Tb5 †!

Het beste. Na 1. . . . Db5 † 2. Kh6 hangt ook het paard op c7. Wit dreigde met 2. Pd8!

2. Kh6 Lg8!

Op 2. . . . Le4? volgt natuurlijk 3. Pc5 met zekere remise en na 2. . . . Td5: 3. Df8 †, Kh2. 4. Pc3! met remise.

3. Pd8!.

Na 3. Df8 † wint 3. . . . Db8.

3. . . . Dc8!

Een fraaie zet. Na 4. Pxc6 wint zwart nu met 4. . . . Ld5 en na 4. Dxc6 † met 4. . . . Kb8, 5. Pc3, Tb2 of 5. Dd6: 5. . . . Df5 met winst. Wat nu dus? Wel:

4. Lxg4! Dxc6

Er is niets beters.

5. Dxc6 † Kb8

6. Db7 †!! Txb7

7. Pc6 † Ka8 of Kc8

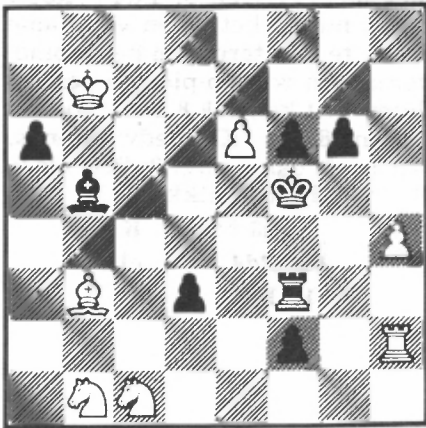
8. Pb6 † Txb6

en pat.

No. 47

De materiële meerderheid van wit wordt gecompenseerd door sterke zwarte pionnen. Wit geeft zijn surplus aan stukken prijs in ruil voor de dreigende pionnen en verkrijgt dan een stelling, waarin e2 als kritisch veld de beslissende rol speelt. De studie werd nimmer gepubliceerd.

Eerste publicatie.

Wit speelt en wint.

1. Pd2

Voor de hand liggend.

1. . . . f1D

Na andere zetten van zwart wint wit door zijn materiële overwicht.

2. Pxf1 Txf1

Dat moet wel.

3. Pxd3! Lxd3

Indien 3. . . . Tb1?, eenvoudig 4. Pc5 met winst.

4. e7 Te1

5. Tf2+! Kg4

Gedwongen.

6. Te2+!! Txe2

Speelt zwart 6. . . . Lxe2, dan natuurlijk eerst 7. Le6+.

7. Ld1 Lb5

8. Lxe2+

en wint.

Speelt zwart:

4. . . . Lb5

dan:

5. Lc4! Te1

Indien 5. . . . Tb1, dan 6. Lxb5 of 6. Ka7 en wint.

6. Tf2+ Kg4

Weder gedwongen.

7. Te2 Txe2

8. Lxe2+

en wint.

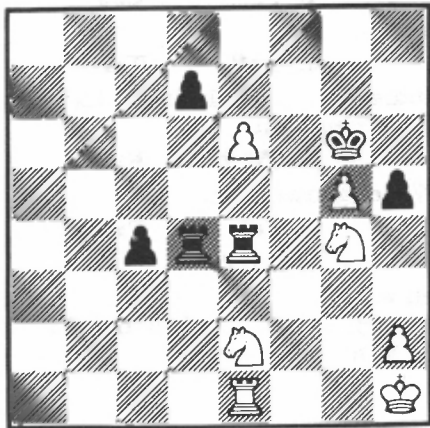
Indien: 7. . . . Lxc4, dan 8. Txe1!

en wint.

No. 48

Een studie, waarin de zwarte koning tegen wil en dank behulpzaam is zich te laten mat zetten. Men zou van een „helpmat” kunnen spreken.

Eerste publicatie.

Wit speelt en wint.

1. Pf4 †

Er is niets beters. Na 1. e7 volgt 1. . . . Txe7, minstens remise; op 1. Pf6 komt 1. . . . Txe6, na 1. Pf2: 1. . . . Txe6 en na 1. exd7: 1. . . . hxg4, alles met minstens remise voor zwart.

1. . . . Kxg5

Het beste. na 1. . . . Kg7 wint 2. Txe4, Txe4. 3. exd7, Te1 † 4. Kg2, Td1. 5. Pe5! Op 1. . . . Txf4 volgt: 2. Pe5 † met winst en na 1. . . . Kf5 wint 2. Txe4, Txe4. 3. exd7, Td4. 4. Pd5!

2. Txe4 Txe4

3. exd7 Te1 †

4. Kg2 Td1

5. d8D † Txd8

6. Pe6 † Kxg4

Dit moet wel.

7. Pxd8 c3

Nu is het verleidelijk om 8. Pc6 te spelen. Hierop volgt echter 8. . . . c2. 9. Pe5 †, Kf4. 10. Pd3 †, Ke3. 11. Pc1, Kd2. 12. Pa2, c1D. 13. Pxc1, Kxc1 met nog juist remise. Vandaar:

8. Pe6! c2

Met 8. . . . Kf5. 9. Pd4 † komt zwart nu, na het halen van dame op c1, te laat terug om het promoveren van wit's h-pion te verhinderen. Wit kan ook 8. h3 †! spelen, waarna 8. . . . Kh4 gedwongen is. Wit heeft dan zo wel 9. Pe6! als 9. Pc6! tot zijn beschikking.

9. h3 †! Kh4

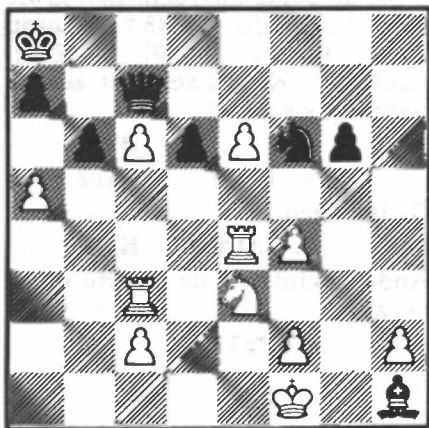
10. Pd4 c1D

11. Pf3 †

mat.

No. 49

Gepubliceerd in S.N. augustus 1977. Een spektakel-stuk, waarin tenslotte toren en pion op de zevende lijn sterker blijken te zijn dan dame en loper.

Wit speelt en wint.

1. axb6

De a-lijn wordt vrijgemaakt, want indien nu 1. . . . Dxb6, dan: 2. c7 en vervolgens: a. 2. . . . Db5†. 3. Ke1 en wint; b. 2. . . . Da6†. 3. Ke1, Dc8. 4. Tb4, Lb7. 5. Tcb3 en wint. Derhalve:

1. . . . axb6.

2. Pd5!

Na 2. Ta3†, Kb8. 3. Tea4? komt 3. . . . Lxc6, voldoende voor remise.

2. . . . Pxd5

Er is niets, dat beter is.

3. e7! Pxe7

Na 3. . . . Dxe7 wint 4. Ta3†, Kb8. 5. Txe7, Pxe7. 6. f3!

4. Txe7! Dxe7

5. e7 Lb7

Indien 5. . . . Lg2†: 6. Kxg2,

De4†. 7. Kg3, enz.

6. Ta3† La6†

7. Txa6† Kb7

8. Ta7†! Kc8

Na 8. . . . Kxa7 volgt 9. c8P† en

10. Pxe7.

9. Ta8† Kc7

10. Ta7† Kd8

11. Txe7 Kxe7

12. Ke2

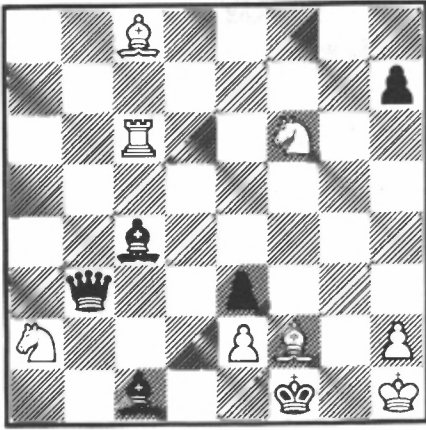
en wit wint.

No. 50

Een „probleemstudie”. In elk geval heb ik de idee ontleend aan een „drieziet”; de stelling is er dan ook naar. De zwarte dreigingen zijn vele. Wit weet deze te bezweren en wint dan door een goed verborgen matcombinatie.

Eerste publicatie.

Wit speelt en wint.

1. Lh3 †

Na 1. Pxc1? wint natuurlijk 1. . . . . Ld5 † en op 1. Pe4? volgt 1. . . . . exf2 met winst voor zwart, terwijl 1. Le6? niet gaat wegens 1. . . . . Lxe6. 2. Txc1 †, Kxf2. 3. Pe4 †, Kxe2 3. 4. Pac3 †, Kf3 en zwart wint.

1. . . . . Kxf2

Geen keus.

2. Pe4 †

Na 2. Pg4 †? volgt: 2. . . . . Kel met winst.

2. . . . . Kel

3. Pxc1!

Indien 2. Pc3?, dan: 3. . . . . Ld2 en zwart wint.

3. . . . . Dc2!

De beste zet voor zwart.

4. Txc4!

Dekt de beide paarden. Een grote misser zou zijn 4. Pd3 †. Daarop volgt: 4. . . . . Lxd3!. 5. Txc2, Lxe4 †. 6. Kg1, Lxc2 met zekere remise voor zwart.

5. . . . . Dxc4

6. Pd3 † Kxe2

Gedwongen.

7. Lf1 †!! Kxf1

Anders wint wit de zwarte dame en wint.

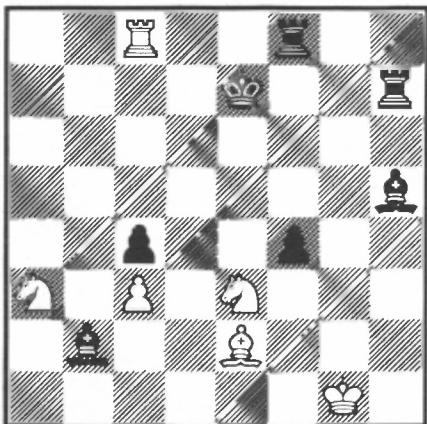
8. Pg3 †

mat!

Een toegift

Ongenummerd. Wederom een correctie en wel van een studie, die de eerste prijs verkreeg in 1950 van het Compositie-Tournooi „Unitas” te Groningen. De oorspronkelijke studie was: Wit: Kg1, Tg3, Pd2, Ph5. Zwart: Kf7, Te5, Tf8, La5. Wit speelt, remise. Eerst nu is mij gebleken, dat deze studie incorrect is. Onbegrijpelijk! Een voor de handliggende, in het oog vallende zet van wit naast het bedoelde spelverloop maakt de studie nevenoplosbaar.

Het was moeilijk de nevenoplosbaarheid te elimineren, maar ik ben hierin nu toch wel geslaagd; tevens zijn de speelmogelijkheden verrijkt, waardoor de idee van de studie moeilijk te raden is: niet meer dan een alledaags pat, doch op uitzonderlijke wijze tot stand gebracht.

Wit speelt, remise.

Het zal duidelijk zijn, dat wit, wil er van remise sprake kunnen zijn de instaannde stukken zal dienen te

redden en tevens de zwarte pionnen onschadelijk moet maken. Wit begint dan met:

1. Pd5+!

Na 1. Tc7+?, Kd8. 2. Txh7, wint 2. . . . Lxe2. 3. Pexc4, f3. 4. Th2, Lxc3. Na 1. Txf8? wint 1. . . . Kxf8 zonder meer. Andere alternatieven zijn er voor wit blijkbaar niet.

1. . . . Kf7

Op andere zetten leidt 2. Txf8 zeker tot remise.

2. Lxh5+

Na 2. Tc7+ wint 2. . . . Ke6! Eerst 2. Txf8?, Kxf8 en 3. Lxh5, Lxa3 leidt waarschijnlijk tot winst voor zwart.

2 . . . . Txh5

3. Pxf4!

Daar gaat één van de zwarte pionnen. Niet juist is 3. Pxc4, want na 3. . . . Txd5, 4. Pxb2, Ke7 gaat zwart winnen, terwijl na 3. Pf6 volgt: 3. . . . Tf5. 4. Pxc4 (4. Pd7+, Ke7 is nog minder goed). 4. . . . Lxc3. 5. Pe4, Ld4+ en zwart wint op de lange duur.

3. . . . Tg5+!

Na 3. . . . Tf5 volgt eenvoudig 4. Pxc4 met remise.

4. Kh1!

Het enig juiste. Op 4. Kf1, Pf2 volgt 4. . . . Tf5 met winst en na 4. Kh2: 4. . . . Tf5. 5. Pxc4, Txf4. 6. Pxb2 en 6. . . . Tf2+ enz. Tussenschaakjes op e6 of g6 baten hier niet. Men zie b.v. 5. Pg6+, Kf7. 6. Ph4, Th5, enz.

4 . . . . Tg4!

5. Txc4!

Toch! Maar zwart speelt:

5. . . . Lxc3

en nu schijnt goede raad duur te zijn: een van de paarden gaat verloren. Toch kan wit zich redden en wel door

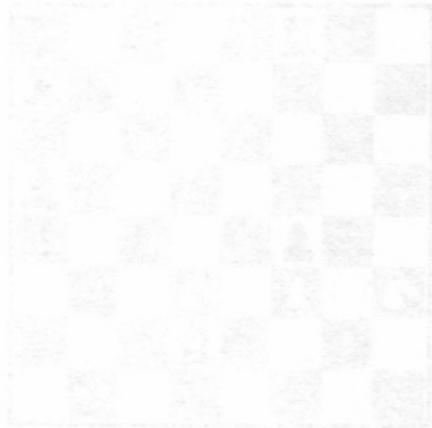
6. Pe5!! Lxe5

Na 6. . . . Tx f4 natuurlijk 7. Pg6 † en 8. Px f4, remise.

7. Pg6 † Txg6

Pat.

na 7. . . . Kg7 volgt 8. Pxe5 met remise. Indien 6. . . . Th4 †: 7. Kg2, Kg7. 8. Ped3 met remise.

NAWOORD

Zo, dat is het dan!

Een 50-tal geselecteerde studies met toegift, geschift uit een bestand van een kleine 400. Geen hoeveelheden om je op de borst te slaan. Dat laatste is overigens altijd al een twijfelachtig gebaar. Hooguit bewijs je daarmee alleen maar je nederige „komaf”. Dit ter zijde. De kwantiteit is uiterst bescheiden vergeleken met wat meesters van de eindspelstudie hebben gewrocht en gepubliceerd, zoals Troitzky, Rinck, Kasparjan, en anderen.

Mijn hoop is alleen gevestigd op enige kwaliteit en ik wens hun, die de moeite willen nemen om de gepresenteerde studies door te nemen, toe, dat zij daaraan genoeg zullen beleven.

Ik moet nog zeggen, dat ik aan het doorwerken van de aangeboden studies lange tijd en hard heb moeten zwoegen, in het bijzonder om incorrecties te elimineren. Maar ook, dat ik het met plezier heb gedaan.

Tot slot en daarmee had ik eigenlijk dienen te beginnen, doch als beoefenaar van het eindspel eerst nu: grote dank aan dhr. F. A. Spinhoven voor zijn bereidheid een inleiding te willen schrijven en evenzeer aan mijn mede-bestuurders van de Schaakvereniging Zierikzee, die buiten mij om het initiatief tot uitgifte van de geselecteerde studies hebben genomen en die met kennis van zaken hebben weten te bewerkstelligen. Zij hebben mij daarmee zeer vereerd en een groot genoeg gedaan, waardoor ik mij gevoel jegens hen diep in de schuld te staan.

En toch nog dit: ik acht analytische onjuistheden in het gebodene niet uitgesloten. Als „ontwerper” van ideeën is men vaak teveel hierop gericht en wordt men te optimistisch in zijn beoordeling ten koste van de objectiviteit, de werkelijkheid. Ik weet, dat ik ook zelf daardoor kan falen. Bij voorbaat hiervoor bij deze mijn verontschuldigen. Of kan dit eigenlijk niet meer? Naar ik hoop zal men in navolging van de dichter Achterberg vergoelijkend willen zeggen: „Wat niet goed is, is niet geschreven”.

J. J. v. d. ENDE

LIJST VAN INTEKENAREN

J. van Atten	Pijnacker
P. van Baarle	Burgh-Haamstede
T. G. J. M. Bakker	Hillegom
D. W. Barvelink	Amsterdam
H. Bastiaannet	Amsterdam
J. L. Bom	Zierikzee
P. M. Bouwens	Zierikzee
Drs. J. L. Braber	Dreischor
Mr. P. ten Cate	Rotterdam
M. van Craenenbroeck	Schilde (België)
ir. H. J. van Donk	Dordrecht
C. van Eldik	Zierikzee
Ir. J. J. Elzerman	Schalkwijk
F. C. van den Ende	Stedum
J. J. van den Ende	Zonnemaire
G. F. C. van den Ende	Zierikzee
M. C. van den Ende	Robbertsville (Liberia)
F. Fargette	Chanbourcy (Frankrijk)
C. J. de Feijter	Deventer
W. Flissebaalje	Middelburg
Ged. Staten van Zeeland	Middelburg
C. F. Ginhoven-van den Ende	Den Helder
H. M. Hendrikse	Middelburg
R. P. Hogerheije	Zierikzee
J. de Hooge	Rotterdam
J. J. Hoogstrate	Zierikzee
Ir. H. C. Jukkenekke	Burgh-Haamstede
H. A. van der Klippe	Zierikzee
Drs. Th. L. C. Kok	Utrecht
Kon. Ned. Schaakbond	Amsterdam
J. D. de Korte Jr.	Bruinisse
M. M. Krijger	Renesse
E. Lane-van den Ende	San Francisco (U.S.A.)
P. J. Legerstee	Ouwerkerk
N. A. Lemson	Creil
J. van Loon	Brouwershaven
J. A. J. van der Made	Zierikzee
J. H. Marwitz	Dalfsen
Ir. W. J. G. Mees	Santpoort
Drs. P. B. Meijboom	Gorssele
E. Melnichenko	Wellington (Nieuw-Zeeland)
F. Misset	Uithoorn
Ds. J. H. Nawijn	Bunschoten
Dr. M. Niemeyer	Wassenaar
Drs. A. J. C. Nordlohne	Goes

R. A. J. Olthof
L. C. Oosse
E. J. V. Pols
J. T. Sanderse
P. C. van der Schee
A. J. Scheele
Ds. J. A. J. Seeleman
Mr. E. Statema
M. J. van der Stel
E. Stoffelen
F. A. Spinhoven
Dr. A. van Tets
H. Uil
I. Vandecasteele
R. van der Veken
J. Verkerk
M. Verolme
L. A. de Vlieger
A. M. van der Westen
P. Wiebols
G. J. Wiersma
Zeeuwse Schaakbond
J. M. C. Zwarts

Rosmalen
Zierikzee
Zierikzee
Haarlem
Zierikzee
Ouwerkerk
Lent
Duiwendrecht
Nieuwendijk
Brasschaat (België)
Haarlem
Verwoerdburg (Zuid-Afrika)
Zierikzee
Wilrijk (België)
Zierikzee
Zierikzee
Sommelsdijk
Breskens
Zierikzee
Zierikzee
Sprang-Capelle
Koudekerke
Bruinisse